

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
— ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837 —

Ζητήματα εκπαιδευτικής πολιτικής: Μεθοδολογία ανάλυσης των εκπαιδευτικών θεσμών
Διδάσκουσα: Εύη Ζαμπέτα

Εκπαιδευτικές πρακτικές και θρησκευτική ετερότητα

Ομάδα Ε'

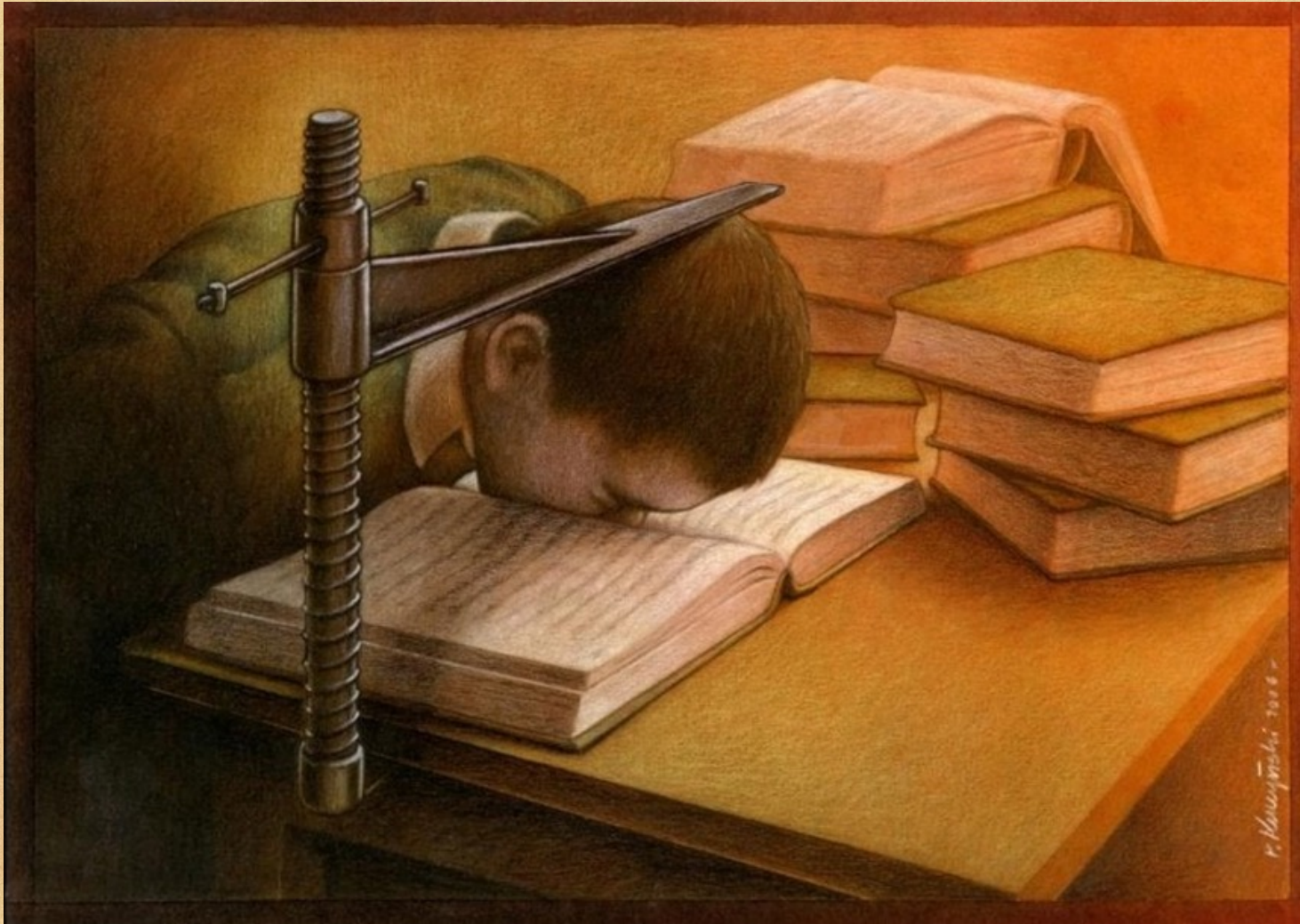
Κυριακή Αντωνιάδη

Μαριάνθη Ναλπαντίδου

Lyubov Shehuta

Μαρία Σκαλιόγιαννη

Αθήνα 2023-2024

Pawel Kuczynski

ΟΡΙΣΜΟΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ:

«Η θρησκεία μπορεί να προσδιοριστεί ως ένα σύστημα συμβόλων και αξιών, τα οποία μέσω της συναισθηματικής επίδρασης που ασκούν, όχι απλώς συνενώνουν τους ανθρώπους σε μια ιερή κοινότητα, αλλά παρακινούν σε μια κανονιστική και αλτρουιστική δέσμευση σε συλλογικούς στόχους» (Turner,1991 στο Ζαμπέτα,2003:24-25).

ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

Η ετερότητα είναι μια έννοια που έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο της θεωρίας της ταυτότητας. Η έννοια της ετερότητας προϋποθέτει τον προσδιορισμό και την οριοθέτηση μιας ταυτότητας, αποτελεί δηλαδή μια σχεσιακή έννοια που αφορά την εννοιολόγηση του εαυτού και του άλλου.

«Ο «έτερος» δηλώνει τον διαφορετικό άλλο. Η ετερότητα αναφέρεται σε όσους ανθρώπους «προσδιορίζονται από ιδιότητες άλλες, διαφορετικές από αυτές της δικής μας ταυτότητας, δηλαδή μπορεί να είναι «η έλλειψη ομοιότητας κατά το είδος, τη θέση, την τάξη». (Τσοντάκη, 2015)

Η ετερότητα κάθε είδους αποτελεί δομικό στοιχείο όλων των κοινωνιών, γιατί καμία κοινωνία δεν είναι απόλυτα ομοιογενής όσον αφορά τα εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά της. Η εθνοπολιτισμική ετερότητα διευρύνεται από τις μετακινήσεις πληθυσμών και τα μεταναστευτικά ρεύματα.

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ

«Η θρησκευτική ετερότητα αναφέρεται στις πολλές και διαφορετικές θρησκευτικές υπαγωγές που μπορεί να βρει κανείς μέσα σε μια ομάδα ή σε ένα έθνος-κράτος»(Keast, 2007 στο Διαμαντοπούλου, 2019).

Οι μετακινήσεις μεγάλων πληθυσμιακών ομάδων (πρόσφυγες, μετανάστες) στην παγκόσμια κοινότητα συντέλεσε στη δημιουργία πολυπολιτισμικών περιβαλλόντων με διαφοροποιήσεις τόσο στην κουλτούρα, στον πολιτισμό, στις παραδόσεις, όσο και στα ήθη- έθιμα, στις αξίες, στις θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Θρησκευτικός ενδογματισμός και εκπαίδευση στην Ευρώπη του σήμερα

Ο θρησκευτικός ενδογματισμός, άλλοτε εμφανής και άλλοτε καλυμμένος, συχνά αποτελεί εγγενές στοιχείο της εκπαίδευσης, τόσο στην Ελλάδα, όσο και σε άλλες χώρες.

Θρησκευτικός ενδογματισμός και εκπαίδευση στην Ευρώπη του σήμερα

- ✓ Θρησκευτικός ενδογματισμός εμφανής και καλυμμένος.
- ✓ Επικρατούσα κυρίαρχη θρησκεία στην εκπαίδευση έναντι της μειοψηφίας των ετερόθρησκων μαθητών.
- ✓ Εκπαιδευτικές πρακτικές που αντιφάσκουν με την νεωτερικότητα του παγκόσμιου αιτήματος για την αποδοχή της θρησκευτικής ετερότητας.

Θρησκευτικός ενδογματισμός και εκπαίδευση στην Ελλάδα

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα δεν σέβεται επαρκώς τη θρησκευτική ετερότητα γιατί δεν την αντιμετωπίζει ως ισότιμη με την κυρίαρχη ταυτότητα και συχνά οδηγεί τους αλλόθρησκους μαθητές και μαθήτριες σε περιθωριοποίηση.

Ο θρησκευτικός ενδογματισμός δεν έγκειται μόνο στο ΜτΘ αλλά και στις εκπαιδευτικές πρακτικές και στη γενικότερη σχολική γνώση, ενώ εμφανίζεται ως άρρηκτα συνδεδεμένος με την εθνική συνείδηση.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΕ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ πέραν του μαθήματος των Θρησκευτικών

- Αγιασμός
- Πρωινή προσευχή
- Εκκλησιασμός
- Διακοπές - Αργίες -Εορταστικές Εκδηλώσεις
- Θρησκευτικές εορτές
- Αναφορές στα σχολικά βιβλία ειτός του ΜτΘ

ΑΓΙΑΣΜΟΣ

- Θρησκευτική τελετουργία που λαμβάνει χώρα κατά την έναρξη του σχολικού έτους με συμβολικό περιεχόμενο. Η πρώτη συνάντηση μαθητών/τριών και η πρώτη συλλογική δραστηριότητα της σχολικής κοινότητας σηματοδοτείται από μια θρησκευτική τελετή παρουσία ιερέα.
- Ο/Η κάθε μαθητής/τρια έρχεται αντιμέτωπος/η με μία εκπαιδευτική πρακτική έντονου θρησκευτικού χαρακτήρα, ταυτισμένη με την επικρατούσα θρησκεία.
- Σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (εκτός της Τριτοβάθμιας).
- Οι ετερόθρησκοι, αλλόθρησκοι, οι άθεοι, ακόμα και οι χριστιανοί που δεν εμπλέκονται βιωματικά στην πίστη τους σαφώς «συμμετέχουν» σε μια τελετουργία που θα τους κάνει να νιώσουν αμήχανα και άβολα, με συναισθήματα αποκλεισμού, περιθωριοποίησης, ετικετοποίησης και παραβίασης της

 Δεν είναι δυνατή η εμφάνιση αυτής της εικόνας.

ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Η πρώτη ομαδική καθημερινή δραστηριότητα που διενεργείται στην αυλή του σχολείου είναι η πρωινή προσευχή, κατά την οποία ο μαθητικός πληθυσμός είναι παρών. Οι ετερόδοξοι, αλλόθρησκοι, άθεοι μπορούν να απαλλαγούν εφόσον έχουν λάβει απαλλαγή και από το ΜτΘ.

Αυτό όμως αποτελεί σεβασμό του ατόμου;

Επιπλέον, κατά την πρώτη αυτή πρωινή συγκέντρωση γίνονται ανακοινώσεις του Συλλόγου των διδασκόντων και ενημερώνονται οι μαθητές/τριες για διάφορα ζητήματα της σχολικής κοινότητας. Ο θρησκευτικός χαρακτήρας αυτής της δραστηριότητας, όμως, δημιουργεί αποκλεισμούς για τους/τις μαθητές/τριες που δεν ανήκουν στην επικρατούσα θρησκεία.

ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Η πρωινή προσευχή βασίζεται στην επικρατούσα θρησκεία

Παραγκωνίζονται εμμέσως πλην σαφώς οι άλλες θρησκείες

Παραβιάζεται η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης των ετερόθρησκων μαθητών και όχι μόνο.

Αποκλεισμός και περιθωριοποίηση της θρησκευτικής μειονότητας που νομιμοποιείται με έμμεσο και κεικαλυμμένο τρόπο

Οι μαθητές που παραμένουν ειεί ακούσια ή εκούσια, γίνονται δέκτες θρησκευτικών μηνυμάτων

ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Προσωπικοί μας προβληματισμοί και σιέψεις

Ένα άλλο θέμα που προκύπτει από την προσευχή είναι ότι οδηγεί στην αναζήτηση του ορθόδοξου χριστιανού μαθητή/τριας από τους διδάσκοντες που θα εκφωνήσει την προσευχή. Αναλογιζόμαστε ποιο παιδί μπορεί να αρνηθεί ή να φέρει αντιστάσεις στους διδάσκοντες από τη στιγμή που γνωρίζουμε ότι όλοι/ες οι μαθητές/τριες θέλουν να είναι αρεστοί/ές στους εκπαιδευτικούς και ότι η θρησκευτική αυτή πρακτική είναι συνδεδεμένη με το ηθικό στοιχείο.

Αιόμα και οι χριστιανοί ορθόδοξοι μαθητές/τριες είναι όντως παρόντες/ούσες σε αυτό το τελετουργικό; Θέλουν να συμμετάσχουν; Συμμετέχουν ενεργά ή μηχανικά σε ένα επιβεβλημένο τελετουργικό του σχολείου; Ερωτήθηκαν ποτέ;

ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

«Το γεγονός ότι η πρωινή προσευχή είναι μαζική, θέτει επιπλέον το ζήτημα μίας εκ των πραγμάτων εθνικής διαπαιδαγώγησης, εφόσον το σχολείο, ως θεσμός, είναι ο χώρος όπου συγκροτείται, εδραιώνεται και αναπαράγεται η εθνική ταυτότητα»

(Δραγώνα & Φραγιουδάκη, 1997; Ζαμπέτα, 2003 στο Λυτσιούση & Τσιούμης, 2018).

«Τι επιτυγχάνει το σημερινό σχολείο με την ακριβέστατη εκπλήρωση των θρησκευτικών τύπων; Το γνωρίζετε και εσείς κύριοι Εφέτες (αρκεί για αυτό να θυμηθείτε τα παιδικά σας χρόνια): Η προσευχή μεταβάλλεται σε μηχανικές κινήσεις των χεριών και του στόματος. Συντελεί αυτό στην ανύψωση του θρησκευτικού συναισθήματος; Κάθε άλλο. Η ανάγκη της προσευχής, όπου υπάρχει, είναι κάτι το εσωτερικό και αυθόρμητο και για την εκδήλωσή της απαιτείται ηρεμία και μόνωσις»

(Αλέξανδρος Δελμούζος, «Η δίκη του Ναυπλίου, 16-28 Απριλίου 1914»)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΜΟΣ

Ο περιοδικός εκκλησιασμός αποτελεί υποχρεωτική εκ του νόμου δραστηριότητα του ελληνικού σχολείου.

Η καθιέρωση του εκκλησιασμού στην εκπαίδευση δημιουργεί εύλογα ερωτήματα πως αντιμετωπίζεται ο μαθητής σε σχέση με τη θρησκευτική του συνείδηση και ποιες πρακτικές ακολουθεί το εκπαιδευτικό σύστημα. Τα παιδιά έρχονται αντιμέτωπα με τον εκκλησιασμό ως υποχρεωτικό στοιχείο του σχολικού προγράμματος που διεξάγεται εντός των διδακτικών ωρών, χωρίς να ερωτώνται ποια επιθυμούν ή όχι να συμμετάσχουν.

Προφανώς η δραστηριότητα αυτή δημιουργεί εκ των πραγμάτων απειρισμό για τους αλλόθρησκους μαθητές/τριες, ενώ δικαιούνται απαλλαγής μόνον όσοι/ες έχουν πάρει απαλλαγή από το ΜτΘ.

 Κλείσιμο για επάνω

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Άρθρο 2, Παρ.1 που αναφέρεται στις Διακοπές - Αργίες -Εορταστικές Εκδηλώσεις:

1. «Διδασialία μαθημάτων δεν διεξάγεται και εξετάσεις δεν διενεργούνται κατά τις ακόλουθες χρονικές περιόδους του σχολικού έτους:

α) Διακοπές Χριστουγέννων, από την 24η Δεκεμβρίου μέχρι και την 7η Ιανουαρίου.

β) Διακοπές Πάσχα, από τη Μεγάλη Δευτέρα μέχρι την Κυριακή του Θωμά.

* Οι επίσημες αργίες και γιορτές προσδιορίζονται και ονοματοδοτούνται με θρησκευτική αναφορά που σχετίζεται με Ελληνοορθόδοξο εορτολόγιο.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Άρθρο 2, παράγραφος 4 αναφέρεται ότι:

4. «Ημέρες αργίας των Γυμνασίων, Γενικών Λυκείων, Επαγγελματιών Λυκείων, Γυμνασίων ΕΑΕ, Λυκείων ΕΑΕ, Ενιαίων Ειδικών Επαγγελματιών Γυμνασίων-Λυκείων και Εργαστηρίων Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Ε.Ε.Ε.ΕΚ.) ορίζονται:

α) όλες οι Κυριακές

β) οι θρησκευτικές εορτές του Αγίου Πνεύματος και των Τριών Ιεραρχών

γ) οι εθνικές επέτειοι της 28ης Οκτωβρίου και της 25ης Μαρτίου

δ) η Καθαρά Δευτέρα

στ) οι, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, ημέρες αργίας για την έδρα κάθε σχολείου λόγω τοπικής θρησκευτικής ή εθνικής εορτής».

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Άρθρο 2, παράγραφος 5

5. «Τα ιδιωτικά σχολεία επιτρέπεται, ύστερα από σχετική γνωστοποίηση στον/στην οικείο/α Διευθυντή/ντρια Εκπαίδευσης, να αργούν έως δύο επιπλέον ημέρες ανά έτος, σε ημερομηνίες που σχετίζονται με την ιστορία και τη σχολική τους παράδοση ή, στην περίπτωση των ξένων σχολείων, που αποτελούν επίσημη εθνική ή θρησκευτική εορτή στη χώρα προέλευσής τους ».

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Άρθρο 2, παράγραφος 6

6. «Κατά την παραμονή των εθνικών επετείων της **28ης Οκτωβρίου και της 25ης Μαρτίου**, καθώς και κατά την επέτειο της 17ης Νοεμβρίου **πραγματοποιούνται** στα Γυμνάσια, στα Γενικά Λύκεια, στα Επαγγελματικά Λύκεια, στα Γυμνάσια ΕΑΕ, στα Λύκεια ΕΑΕ, στα Ενιαία Ειδικά Επαγγελματικά Γυμνάσια-Λύκεια και στα Ε.Ε.Ε.ΕΚ. **εορταστικές επετειακές εκδηλώσεις** και δρώμενα στον χώρο εκδηλώσεων των σχολείων ή σε άλλο κατάλληλο χώρο με απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων/ουσών. **Κατά την παραμονή της θρησκευτικής εορτής των Τριών Ιεραρχών, με απόφαση του Συλλόγου Διδασκόντων/ουσών, αφιερώνεται ένα δίωρο από το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων για την πραγματοποίηση εκδηλώσεων και δραστηριοτήτων σχετικών με την προσφορά των Τριών Ιεραρχών στα γράμματα.** Αν η ημέρα αυτή συμπίπτει με Σάββατο ή αργία, οι ανωτέρω εκδηλώσεις πραγματοποιούνται την προηγούμενη του Σαββάτου ή της αργίας αυτής. Η εορτή της σημαίας πραγματοποιείται την ίδια ημέρα των εορταστικών εκδηλώσεων της επετείου της 28ης Οκτωβρίου».

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

2. Τα στοιχεία που καταχωρίζονται κατά την εγγραφή ή κατά τη διάρκεια φοίτησης του/της μαθητή/τριας στο Μητρώο Μαθητών/τριών είναι:

α. Στοιχεία ταυτότητας, δηλαδή:

αα) επώνυμο

ββ) όνομα

γγ) επώνυμο και όνομα πατέρα

δδ) επώνυμο και όνομα μητέρας

εε) έτος γέννησης

στστ) Δήμος / Δημοτική Ενότητα στον οποίο είναι εγγεγραμμένος/η ο/η μαθητής/τρια και αριθμός μητρώου ή δημοτολογίου

ζζ) ιθαγένεια

ηη) θρήσκευμα. [ΩΣΤΟΣΟ, ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑ ΠΛΕΟΝ ΔΕΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΜΕΝΕΙ ΚΕΝΟ]

*Από την είσοδο του μαθητή στο εκπαιδευτικό σύστημα καταχωρίζεται το θρήσκευμα στο ατομικό του δελτίο και στο μητρώο του. Μια πρακτική του εκπαιδευτικού συστήματος που φανερώνει το θρήσκευμα του μαθητή.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Άρθρο 23

5. «Απουσία μαθητή/τριας από εορταστικές επετειακές εκδηλώσεις του σχολείου θεωρείται απουσία από όσες διδακτικές ώρες προβλέπει το ωρολόγιο πρόγραμμα την ημέρα της πραγματοποίησής τους.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Άρθρο 24

Περιπτώσεις όπου απουσίες δεν λαμβάνονται υπόψη για τον χαρακτηρισμό της φοίτησης:

γ) Απουσίες μαθητών/τριών: α) του Ρωμαιοκαθολικού Δόγματος κατά τις εορτές του Μνηστήρος Ιωσήφ, της Αγίας Δωρεάς και από την προηγούμενη μέχρι και την επόμενη του Λατινικού Πάσχα, β) του Εβραϊκού θρησκειύματος την προηγούμενη και την 1η του Εβραϊκού Έτους, την ημέρα της Εξιλέωσης, καθώς και την προηγούμενη και την ημέρα του Εβραϊκού Πάσχα, γ) του Μουσουλμανικού Θρησκειύματος κατά τις ημέρες των εορτών Εϊντ Αλ-Φιτρ (Σεκέρ Μπαϊράμ) και Εϊντ Αλ-Αντχά (Κουρμπάν Μπαϊράμ), καθώς και την επόμενη ημέρα αυτών. Για να μην ληφθούν υπόψη οι απουσίες της περίπτωσης αυτής, πρέπει να υποβληθεί Υπεύθυνη Δήλωση του ν. 1599/1989 (Α' 75), όπως αυτός έχει τροποποιηθεί και ισχύει, του/της μαθητή/τριας ή του κηδεμόνα του/της εάν είναι ανήλικος/η, για το θρήσκευμα.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Άρθρο 34

Εκκλησιαστικά Γυμνάσια, Γενικά Εκκλησιαστικά Λύκεια και Μουσουλμανικά Ιεροσπουδαστήρια Θράκης

«Τα σχολεία αρμοδιότητας της Διεύθυνσης Θρησκευτικής Εκπαίδευσης της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων (Εκκλησιαστικά Γυμνάσια, Γενικά Εκκλησιαστικά Λύκεια και Μουσουλμανικά Ιεροσπουδαστήρια Θράκης) υπάγονται στις διατάξεις της παρούσας, με την επιφύλαξη ειδικώς ισχυουσών διατάξεων, οι οποίες συμπληρωματικά ή κατά παρέκκλιση διατάξεων της παρούσας ορίζουν διαφορετικά».

Σχολιάζοντας την Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

- Οι μαθητές καλούνται να συμμετάσχουν σε σχολικές γιορτές και εκδηλώσεις θρησκευτικού περιεχομένου, όπως ο εορτασμός των Χριστουγέννων με προβολή ταινιών, θεατρικές παραστάσεις, και ανάλογα με τη σχολική μονάδα και τους εκπαιδευτικούς δημιουργούν εικαστικά δρώμενα με θεματολογία παρμένη από τη γέννηση του Χριστού.
- Πώς νιώθει ο/η μαθητής/τρια και πώς παραβιάζεται η θρησκευτική του/της ελευθερία όταν καλείται να συμμετάσχει σε μια θεατρική παράσταση για τη γέννηση του Ιησού, εφόσον ανήκει σε άλλο θρήσκευμα ή είναι άθεος/η;
- Το ίδιο σχεδόν μοτίβο ισχύει για τον εορτασμό του Πάσχα, όπου οι μαθητές/τριες για άλλη μια φορά καλούνται να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες που πιθανόν να είναι ξένες με την κουλτούρα τους, τα ήθη και έθιμά τους. Τα κόκκινα αυγά, τα κουλούρια, η Κυρά-Σαρακοστή, εμφανίζονται και ιδίως στις μικρές ηλικίες του νηπιαγωγείου από το πουθενά χωρίς τα ίδια να μπορούν να τα ερμηνεύσουν και να τα βιώσουν.

Σχολιάζοντας την Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

- Δεν υπάρχει μέριμνα από τους εκπαιδευτικούς θεσμούς για τους ετερόθρησκους μαθητές να αφήσουν το δικό τους αποτύπωμα που αντανακλά τη δική τους θρησκευτική κουλτούρα.
- Όμως οι μαθητές/τριες έχουν πάντα την ανάγκη να συμμετέχουν στα κοινά, να μοιράζονται, να αλληλεπιδρούν.
- Στην εκπαιδευτική διαδικασία στο σύγχρονο σχολείο που στηρίζεται στην ανατροφοδότηση και στην αλληλεπίδραση εμπλέκονται φορείς εκτός από τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές και το κράτος, ο μικρόκοσμος που αποτελείται από τους γονείς και την τοπική κοινότητα.

Σχολιάζοντας την Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

- Το παιδί έχοντας βιώματα στην προσωπική του βαλίτσα πιθανόν να έρθει αντιμέτωπο με εικόνες, λέξεις, σύμβολα διαφορετικά από αυτά που έχει βιώσει στην οικογένειά του.
- **Πόση αναπτυξιακή ετοιμότητα** έχει ένα παιδί να αντιμετωπίσει τη σύγκρουση αυτών που ήξερε σε σχέση με αυτά που του παρέχει το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ενώ συσχετίζεται με την επικρατούσα θρησκεία;

Σχολιάζοντας την Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

- Το δώρο που αφιερώνεται από το ωρολόγιο πρόγραμμα κατά την παραμονή της θρησκευτικής εορτής των Τριών Ιεραρχών σαφώς έχει θρησκευτικό περιεχόμενο και θίγει τη θρησκευτική ελευθερία και συνείδηση μαθητών που δεν συσχετίζονται με την επικρατούσα θρησκεία.
- Όσον αφορά την αργία της Καθαρής Δευτέρας που είναι η αρχή της Σαρακοστής αφορά κατ' ουσίαν μόνο τους ορθόδοξους χριστιανούς.
- Τι γίνεται όμως με τα παιδιά που με βάση τη δική τους κουλτούρα και θρησκεία οι ημέρες αργίας είναι διαφορετικές;

Σχολιάζοντας την Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

- Η 25η Μαρτίου ειτός από εθνική εορτή εμπεριέχει και θρησκευτική απόχρωση (Ευαγγελισμός της Θεοτόκου).
- Στο πλαίσιο αυτού του εορτασμού καλλιεργείται έντονα η έννοια της ταυτότητας και της ετερότητας: ως κατεξοχήν «Άλλοι» παρουσιάζονται οι μουσουλμάνοι έναντι των Ελλήνων που νοούνται ως χριστιανοί, καλλιεργείται ο μύθος του «κρυφού σχολείου», ο Παλαιών Πατρών Γερμανός παρουσιάζεται ως το πρόσωπο που ευλόγησε την αρχή της ελληνικής Επανάστασης στην Αγία Λαύρα, ενώ γίνεται λόγος περί «εξισλαμισμού» μικρών παιδιών, απαγόρευσης των εκκλησιών και των σχολείων κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας κλπ.

Η Ορθοδοξία συνδέεται με την εθνική συνείδηση και καλλιεργείται η μισαλλοδοξία.

Σχολιάζοντας την Κοινή Υπουργική Απόφαση 10645/ΓΔ4/2018 - ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018

Σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 1γ

- Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα «αναγνωρίζει» κάποιες ειδηλώσεις, αργίες γνωστών θρησκειών και δίνει την «ελευθερία» στους αλλόθρησκους μαθητές να απουσιάζουν από το σχολείο για να λαμβάνουν μέρος σε αυτές.

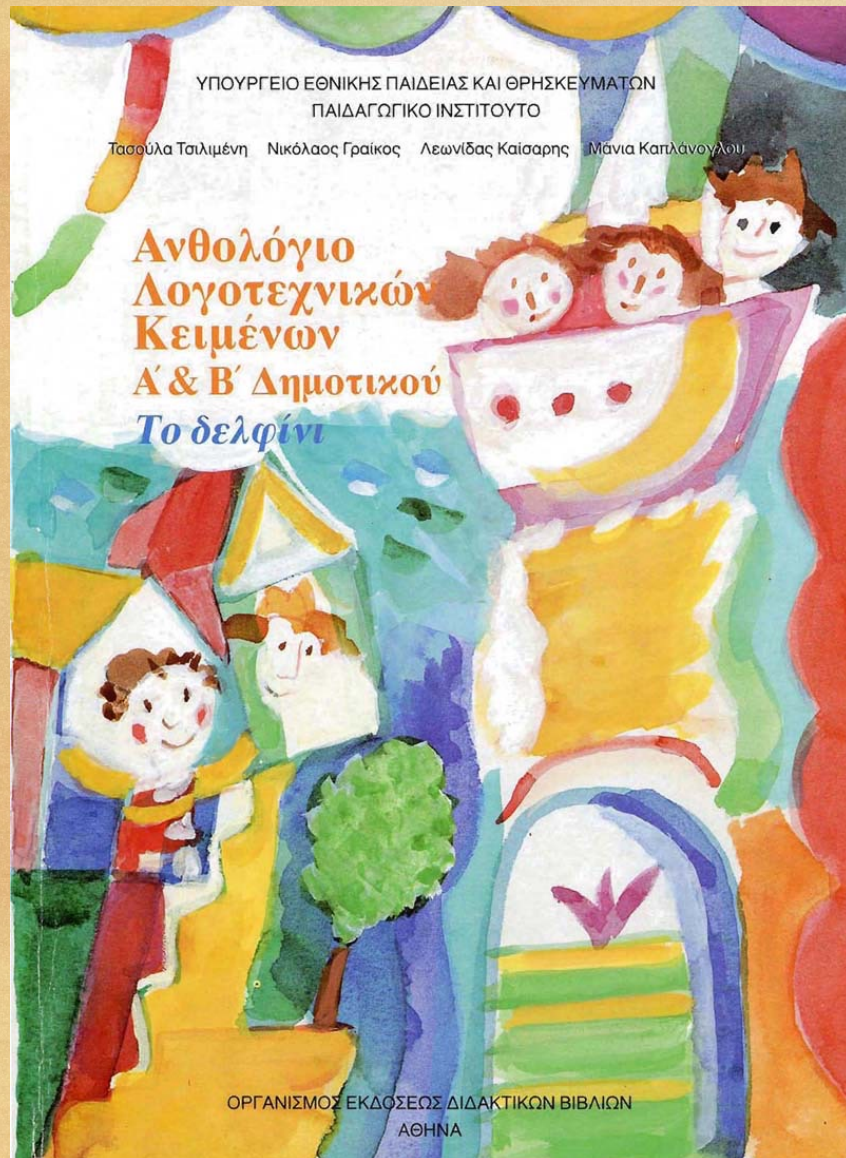
ΌΜΩΣ:

- Οι απουσίες καταχωρίζονται στο παρουσιολόγιο.
- Για τη μη προσμέτρηση πρέπει να υποβληθεί υπεύθυνη δήλωση από τους γονείς του ανήλικου μαθητή ή από τον ίδιο τον ενήλικο μαθητή ➡ Συσχέτιση με το άρθρο 25 περί απαλλαγής του μαθήματος των θρησκευτικών ➡ παραβίαση θρησκευτικής ελευθερίας, αποκάλυψη θρησκευτικής ταυτότητας του μαθητή.
- Δεν υπάρχει ουσιαστική απαλλαγή των αλλόθρησκων μαθητών από άλλες θρησκευτικές πρακτικές του σχολείου (π.χ. ο εκκλησιασμός ή το δίωρο που αφιερώνεται στους Τρεις Ιεράρχες).

Αναφορές στην Ορθόδοξη θρησκεία στα σχολικά βιβλία εκτός του ΜτΘ

Όπως αναφέρει η Ζαμπέτα (2003:129-130), «οι αναφορές στην Ορθόδοξη θρησκεία είναι διάχυτες στα σχολικά βιβλία. Ως εκ τούτου η ανεξιθρησκεία παραμένει ένα ειδικό αίτημα στην ελληνική εκπαίδευση ακόμα και αν θεωρείται ότι η απαλλαγή από τα Θρησκευτικά αποτελεί διαδικασία εξασφάλισης της ανεξιθρησκείας. **Η παρουσία της Ορθοδοξίας και οι αναφορές σε αυτήν είναι διαρκείς μέσα από τα μαθήματα της Γλώσσας, της Λογοτεχνίας, της Ιστορίας, της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής»** στην πρωτοβάθμια και δευτοβάθμια εκπαίδευση.

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	
Φύλλο, φύλλο της κουκιάς (λαϊκό παραμύθι) Ευγένιος Τριβιζάς, <i>Η πινεζοβροχή</i> (έμμετρη ιστορία) <i>Η σφυρίχτρα</i> (λαϊκό γαλλικό παραμύθι) Σοφία Μαντουβάλου, <i>Μια φορά ήταν... η Κολοτούμπα</i> <i>Το μέλι</i> (λαϊκό παραμύθι)	56 60 63 65 69
 ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΦΥΣΗ	71
Γιώργης Κρόκος, <i>Συμφωνία μ' ένα δέντρο</i> (ποίημα) Έλλη Αλεξίου, <i>Ο χιονάνθρωπος</i> (ποίημα) Βαγγέλης Ηλιόπουλος, <i>[Ο τελευταίος ιππόκαμπος]</i> Οβίδιος, <i>Η Πίτυς και ο Παν</i> <i>Το γιασεμί, η ροδιά και η χαρουπιά</i> (λαϊκό παραμύθι) Ντίνα Χατζηνικολάου, <i>Τα παιχνίδια του αγέρα</i> (ποίημα) Γεωργία Τασούλη, <i>Το τρομαγμένο κελιδονάκι</i> Γεώργιος Βιζυηνός, <i>Το φεγγαράκι</i> (ποίημα) Μάνος Κοντολέων, <i>Ο σπουργίτης και το ουράνιο τόξο</i> Γιάννης Ρίτσος, <i>[Τα τζιτζικια στήσανε χορό]</i> (ποίημα) Ε. Παλαιολόγου-Πετρώνδα, <i>Οι πεταλουδίτσες</i>	72 74 76 78 80 85 87 91 93 96 97
 ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑ	99
Αίσωπος, <i>Η ευγνωμοσύνη του μικρού μυρμηγκιού</i> Άμυ Μακ Ντόναλντ, <i>Ο μικρός κάστορας και η ηχώ</i> Γιώργος Μαρίνος, <i>Όταν κάνουνε πόλεμο</i> (ποίημα) Αγγελική Βαρελλά, <i>Δώσε την αγάπη</i>	100 101 105 107
 ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ	109
Θέτη Χορτιάτη, <i>Προσευχή</i> (ποίημα) Ρένα Καρθαίου, <i>Χριστουγεννιάτικο δέντρο</i> (ποίημα) Κατερίνα Αναγνώστου, <i>Ο Αϊ-Βασίλης θα βρει το δρόμο του</i> <i>Κάλαντα Πρωτοχρονιάς</i> Χάρης Σακελλαρίου, <i>Ήρθε η Πασχαλιά</i> (ποίημα) Αντιγόνη Μεταξά (Θεία Λένα), <i>Το λαγουδάκι της Λαμπρής</i> <i>Ο Χριστός και τα πουλιά</i> (λαϊκός θρύλος)	110 111 113 115 116 117 119

Αναφορές στην Ορθόδοξη θρησκεία στα σχολικά βιβλία εκτός του ΜτΘ

- Θεματική ενότητα με τίτλο «θρησκευτική ζωή».
- Η ενότητα εισαγάγεται με την εικόνα της Παναγίας της Ελεούσας ή Γαλακτοτραφούσας.
- Φράση από ποίημα του Γ. Δροσίνη «και μια χελιδονοφωλιά ψηλά στο νάρθηκα χτισμένη ψάλλει το “Δόξα εν Υψίστοις”».
- Η ενότητα ξεκινάει με μια προσευχή στην Παναγία.
- Ακολουθούν ποιήματα για το χριστουγεννιάτικο δέντρο, το Πάσχα, τα κάλαντα της Πρωτοχρονιάς.

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

και μια κελιδονοφωλιά ψηλά στο νάρθηκα
κτιομένη
ψάλλει το «Δόξα εν Υψίστοις»

Γεώργιος Δροσίνης

Εικόνα Παναχίας Ελεούσας ή Γαλακτοτροφούσας

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Προσευχή

Παναγιά μου, Παναγίτσα,
που έχεις το Χριστό αγκαλίτσα

πάρε στη χρυσή ποδιά σου
τα παιδιά της γης, κοντά σου

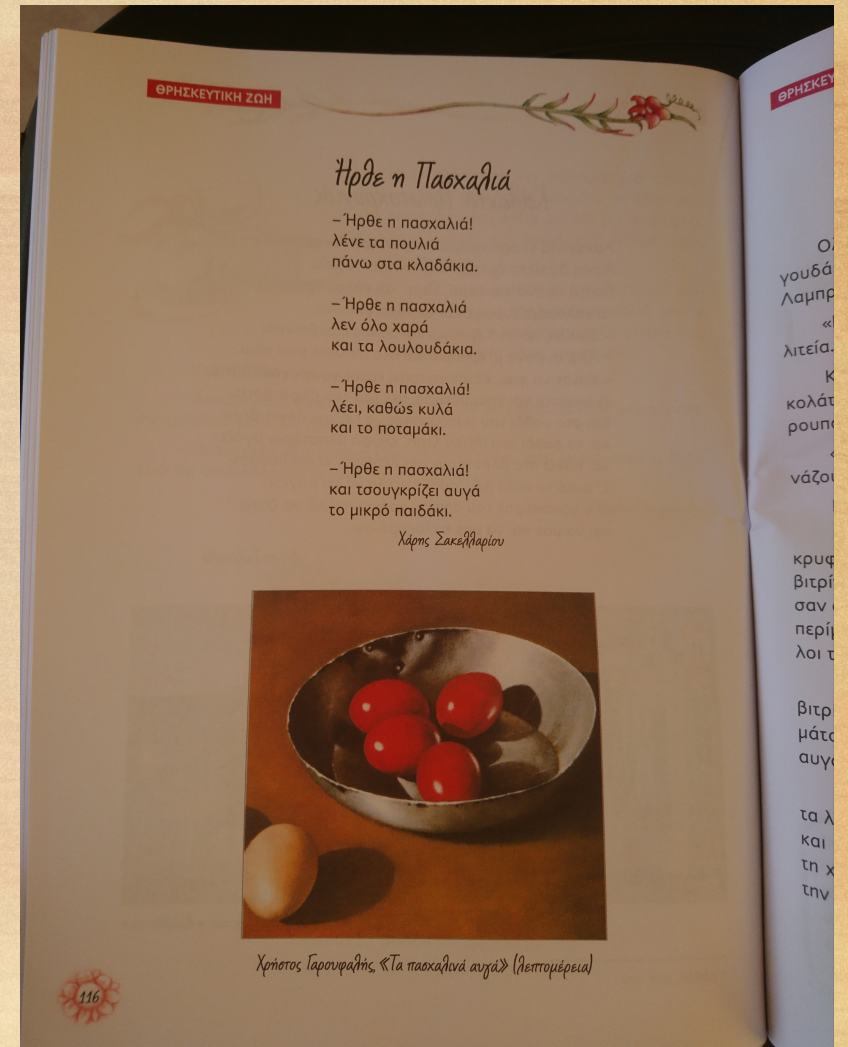
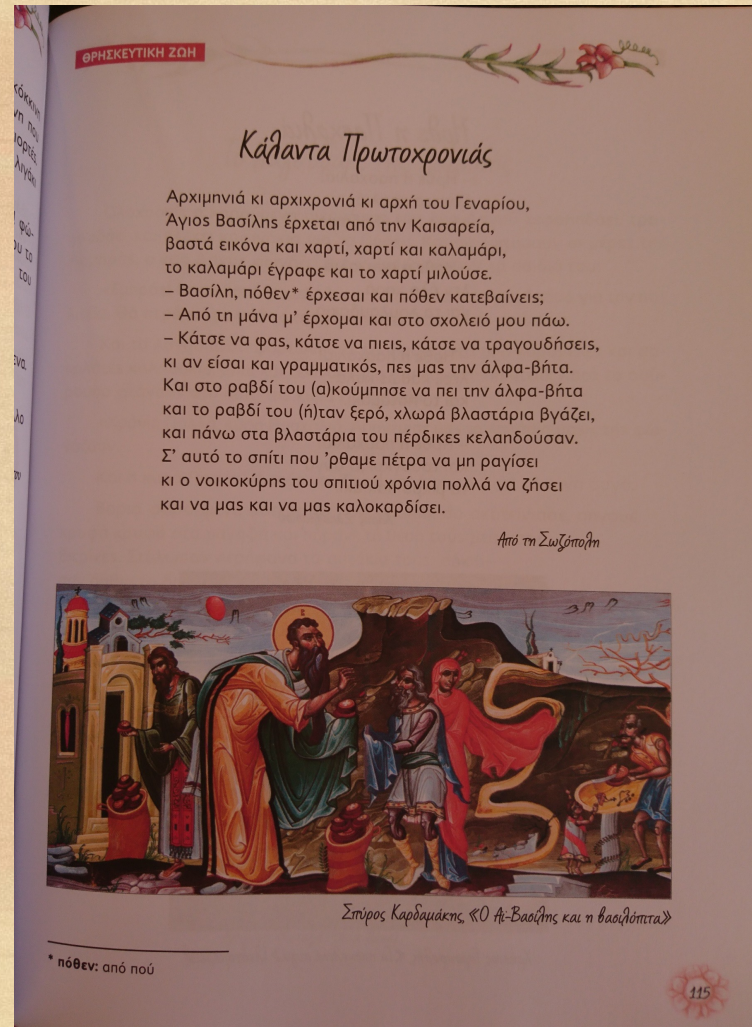
άσπρα, κίτρινα, μαυράκια
όλα του Χριστού αδερφάκια

δίπλα στο Χριστό να τα έχεις
να μπορείς να τα προσέχεις.

Θέση Χαριτάτη

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Αυτά τα ποιήματα συνδέουν όπως αναφέρει και η Ζαμπέτα(2003:140) την Ορθοδοξία με την κουλτούρα, τις συνήθειες και το τελετουργικό που συνοδεύει τις γιορτές των Χριστουγέννων και του Πάσχα, στοιχεία που συνθέτουν την καθημερινότητα των Ελλήνων.

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Ο Χριστός και τα πουλιά

Κάποτε, λένε, έσκυψε ο Χριστός στα νερά μιας λίμνης και του έπεσε ο σταυρός και κάθηκε. Τότε μαζεύτηκαν γύρω του τα πουλάκια και θέλησαν να βοηθήσουν. Πρώτα πάει το περιστέρι, σκύβει στη λίμνη και βρέχει μόνο τα νύχια του. Ο Χριστός, για να το θυμάται, του βάζει κόκκινο χρώμα στα ποδαράκια του. Πάει το χελιδόνι, δεν καταφέρνει τίποτα. Ο Χριστός τού βάφει την κοιλίτσα του με άσπρο χρώμα. Στην καρδερίνα, που δεν μπόρεσε κι εκείνη να τα καταφέρει, βάφει κόκκινη τη μυτούλα και βάζει πιτσιλιές στα φτερά. Στην πέρδικα για σημάδι βάφει μύτη και πόδια κόκκινα, της σουσουράδας κάνει τρίχρωμη την ουρά της, στον κοκκινολαίμνη –το λέει και τ' όνομά του– βάφει κόκκινο τον λαιμό, στ' απδόνι χαρίζει μελωδική φωνή. Έτσι συνεχίστηκε και στα άλλα πουλάκια, είτε μικρά είτε μεγάλα.

Τέλος, ένας αϊτός από ψηλά ζυγιάζεται και ορμά μέσα στα νερά και αναούρει τον σταυρό. Τότε ο Χριστός τον σφραγίζει στη ράχη και τον κάνει σταυραϊτό.

βλ

Λαϊκός θρύλος*

* Λαϊκός θρύλος: διήγηση, δημιουργημα της φαντασίας του λαού

119

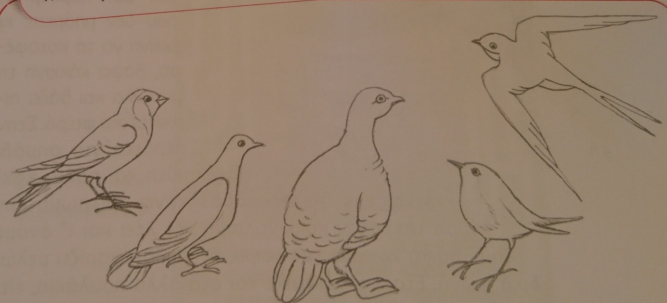
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

Δραστηριότητες

Απ' όλα τα πουλιά που προσπάθησαν να βοηθήσουν τον Χριστό, μόνο ο σταυραϊτός τα καταφέρνει. Όμως ο Χριστός ανταμείβει όλα τα πουλιά. Γιατί πιστεύεις ότι το κάνει;

Το αίνιγμα «Από πάνω σαν τηγάνι, από κάτω σαν μπαμπάκι κι από πίσω σαν ψαλίδι» περιγράφει ένα από τα πουλιά που αναφέρονται στη λαϊκή παράδοση που διάβασες. Μπορείς να μαντέψεις ποιο είναι;

Ποια χρώματα χάρισε ο Χριστός στο κάθε πουλί; Χρωμάτισε το κάθε πουλί με το σωστό χρώμα!

Η μουσική μπορεί να μιμηθεί το τιτίβισμα των πουλιών, όπως στο μουσικό παραμύθι του Σεργκέι Προκόφιεφ *Ο Πέτρος και ο Λύκος*. Αν υπάρχει αυτό το CD στο σχολείο σου, βρες ποιο μουσικό όργανο χρησιμοποιεί ο συνθέτης για να δώσει την εντύπωση ενός πουλιού που κελαιδεί.

120

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Μάθημα Γλώσσας: Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α & Β Δημοτικού

- Φαίνεται μέσα από το θρύλο ότι ακόμα και τα χαρακτηριστικά των πουλιών είναι δημιούργημα του Χριστού.
- Στις δραστηριότητες υπάρχει και μια ερώτηση προς τους μικρούς μαθητές: «Απ' όλα τα πουλιά που προσπάθησαν να βοηθήσουν τον Χριστό, μόνο ο σταυραϊτός τα καταφέρνει. Όμως ο Χριστός ανταμείβει όλα τα πουλιά. Γιατί πιστεύεις ότι το κάνει;».

Εδώ η αγάπη, η κατανόηση, η ανταμοιβή γίνονται συνώνυμο του ονόματος του Χριστού.

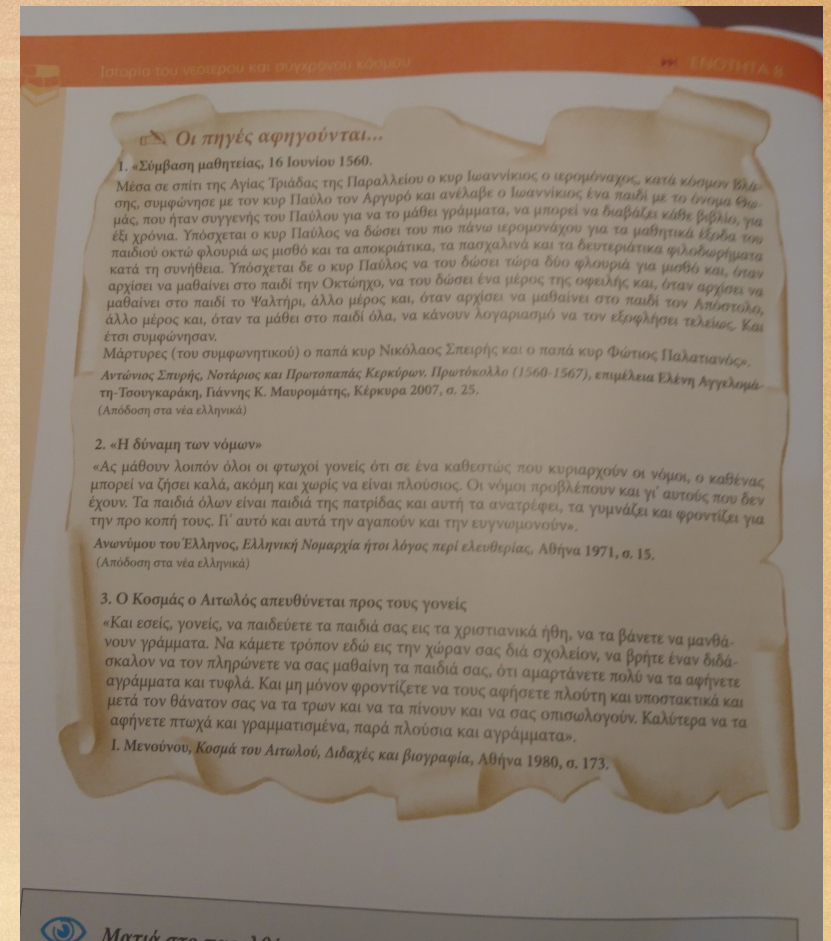
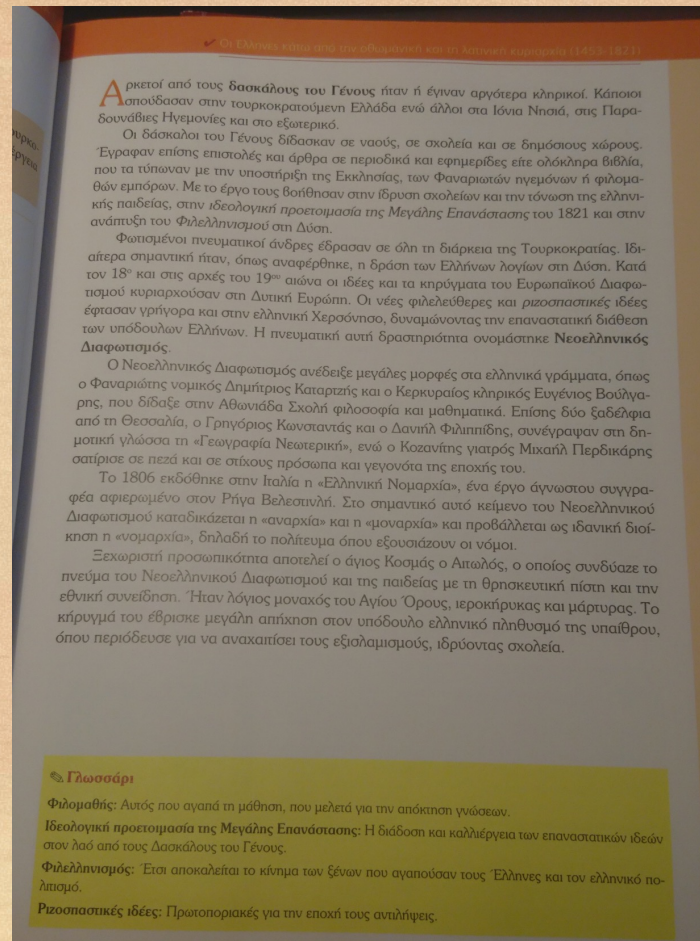
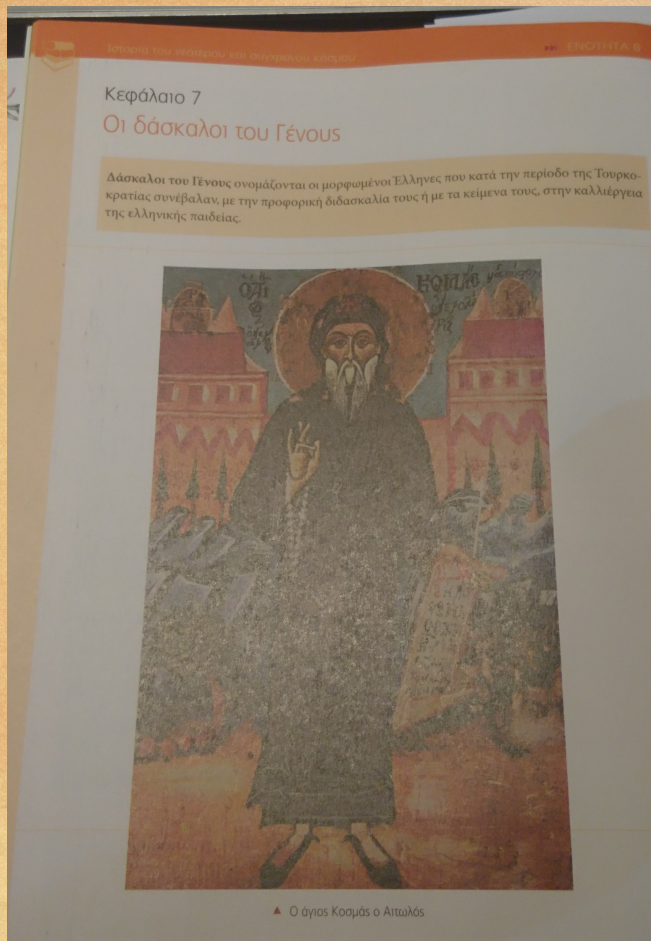
Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Περιεχόμενα	
ΕΝΟΤΗΤΑ Α	9
Οι εξελίξεις στην Ευρώπη κατά τους Νεότερους Χρόνους (μέσα 15 ^{ου} αιώνα - αρχές 19 ^{ου} αιώνα)	
1. Η Αναγέννηση και η θρησκευτική Μεταρρύθμιση	12
2. Από τις Γεωγραφικές Ανακαλύψεις στον Διαφωτισμό	16
3. Η Αμερικανική και η Γαλλική Επανάσταση	20
ΕΝΟΤΗΤΑ Β	25
Οι Έλληνες κατά την οθωμανική και τη λατινική κυριαρχία (1453-1821)	
1. Η κατάκτηση της ελληνικής Χερσονήσου	28
2. Οι συνθήκες ζωής των υποδούλων	32
3. Η θρησκευτική και η πολιτική οργάνωση των Ελλήνων	36
4. Οι Κλέφτες και οι Αρματολοί	40
5. Η οικονομική ζωή	44
6. Οι Έλληνες των παροικιών και των Παραδουναβιανών Ηγεμονιών	48
7. Οι δάσκαλοι του Γένους	52
8. Ο Ρήγας Βελεσλίνης και ο Αδαμάντιος Κοραής	58
9. Τα κυριότερα επαναστατικά κινήματα	62
10. Οι αγώνες των Σουλιωτών	66
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ	71
Η Μεγάλη Επανάσταση (1821-1830)	
1. Η Φιλική Εταιρεία	74
2. Η εξέγερση στη Μολδοβλαχία	78
3. Η επανάσταση στην Πελοπόννησο	82
4. Η επανάσταση στη Στερεά Ελλάδα	86
5. Η επανάσταση στα νησιά του Αιγαίου	90
6. Η επανάσταση στην Ήπειρο, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία	94
7. Η άλωση της Τριπολιτσάς	98
8. Οι αγώνες του Κανάρη	102
9. Η εκστρατεία του Δράμαλη - Δερβενάκια	106
10. Ο Μάρκος Μπότσαρης	110
11. Ο Ίμπραήμ στην Πελοπόννησο - ο Παπαφλέσσας	114
12. Η δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου - ο Διονύσιος Σολωμός	118
	7

13. Οι αγώνες του Καραϊσάκη	120
14. Ο Φιλελληνισμός	124
15. Η παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων και η Ναυμαχία του Ναυαρίνου	128
16. Οι Εθνοσωλευσεις και η πολιτική οργάνωση του Αγώνα	138
17. Ο Ιωάννης Καποδιστριας και το έργο του	142
18. Το τέλος της Επανάστασης και η ελληνική ανεξαρτησία	146
ΕΝΟΤΗΤΑ Δ	149
Η Ελλάδα στον 19 ^ο αιώνα	
1. Η βασιλεία του Όθωνα - ο Ιωάννης Κωλέττης	150
2. Η βασιλεία του Γεωργίου Α' - ο Χαρίλαος Τρικούπης	154
3. Επαναστατικά κινήματα στη Μακεδονία και την Κρήτη	158
4. Η Ελλάδα στα τέλη του 19 ^{ου} αιώνα	160
5. Η Θράκη, η Μικρά Ασία και ο Πόντος, ακμια ελληνικά κέντρα	164
6. Η κρίση στα Βαλκάνια	170
ΕΝΟΤΗΤΑ Ε	175
Η Ελλάδα στον 20 ^ο αιώνα	
1. Από τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 στον Μακεδονικό Αγώνα	178
2. Το κίνημα στο Γουδί και η κυβέρνηση Βενιζέλου	182
3. Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι	186
4. Η Ελλάδα στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο	190
5. Η Μικρασιατική Εκστρατεία και η Καταστροφή	194
6. Ο Μεσοπόλεμος	200
7. Το Αλβανικό Έπος	204
8. Η γερμανική επίθεση και ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος	208
9. Μια δεκαετία αγώνων και θυσιών για την ελευθερία (1941 - 1949)	212
10. Η μεταπολεμική ανασυγκρότηση της Ελλάδας (1950 - 1974)	216
11. Το Κυπριακό ζήτημα	224
12. Η Ελλάδα και η ευρωπαϊκή της πορεία	228
Βιβλιογραφία	230

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Στην Ιστορία της ΣΤ' Δημοτικού στο κεφάλαιο 7 «Οι δάσκαλοι του Γένους» παρουσιάζεται η εικόνα του κληρικού Κοσμά του Αιτωλού (σελ.52)

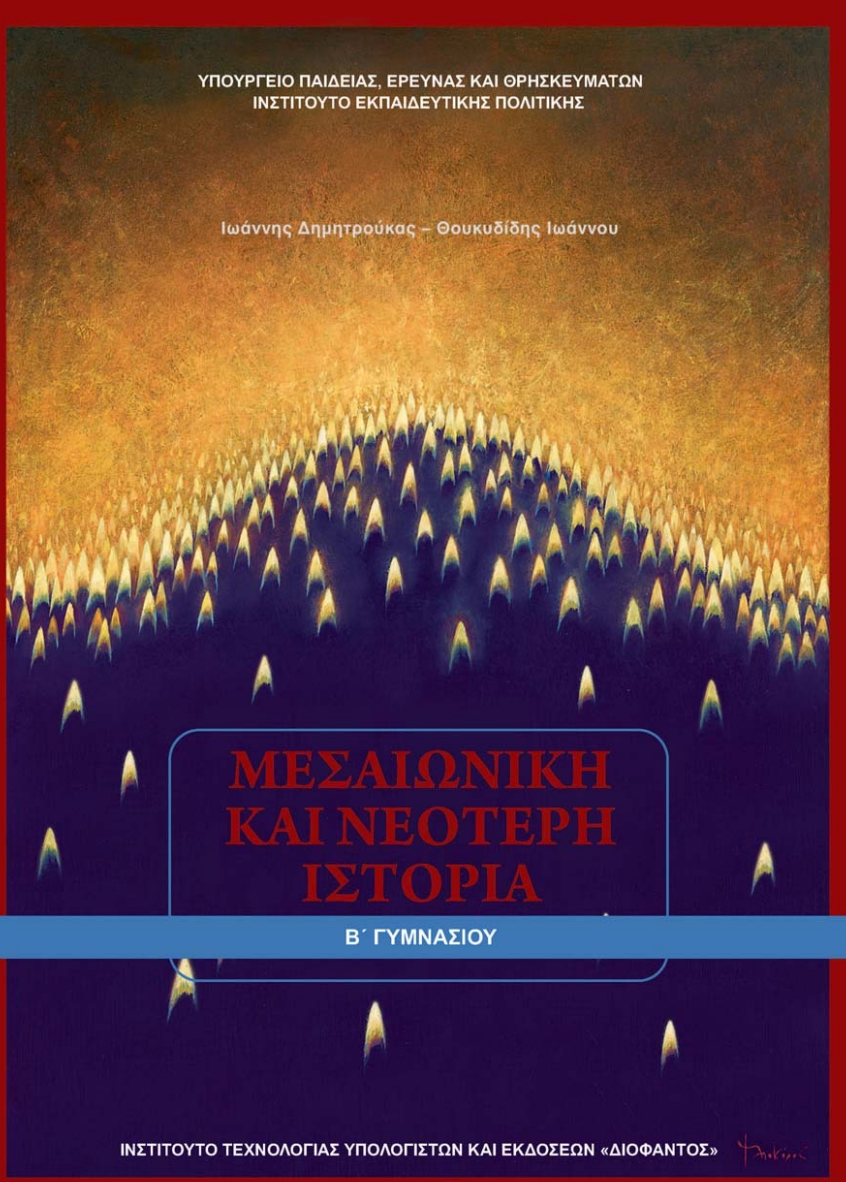
Στη σελ.53 υπάρχει απόσπασμα που γράφει:

« Ξεχωριστή προσωπικότητα αποτελεί ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ο οποίος συνδύαζε το πνεύμα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού και της παιδείας με τη θρησκευτική πίστη και την εθνική συνείδηση. Ήταν λόγιος μοναχός του Αγίου Όρους, ιεροκήρυκας και μάρτυρας. Το κήρυγμά του έβρισκε μεγάλη απήχηση στον υπόδουλο ελληνικό πληθυσμό της υπαίθρου, όπου περιόδευσε για να αναχαιτίσει τους εξισλαμισμούς, ιδρύοντας σχολεία».

Στη επόμενη σελίδα στις πηγές παρουσιάζεται επιστολή του προς τους γονείς που αναφέρει το εξής: «Και εσείς, γονείς, να παιδεύετε τα παιδιά σας εις τα χριστιανικά ήθη, να τα βάνετε να μαθαίνουν γράμματα». (Ιστορία ΣΤ Δημοτικού, ΙΤΥΕ «Διοφάντος», 2003: 52-53)

 Η θρησκευτική πίστη συνδέεται με την παιδεία και την εθνική συνείδηση.

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΑΙΩΝΕΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (330-717)

I. Η ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Από τη Ρώμη στη Νέα Ρώμη 6

2. Εξελίξεις ως τις αρχές του 6ου αι. 7

3. Η πάλη της Ορθοδοξίας με τις αιρέσεις και την αρχαία θρησκεία 10

II. ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

1. Ο Ιουστινιανός και το έργο του 13

2. Ο Ηράκλειος και η δυναστεία του (610-717): 16

Εσωτερική μεταρρύθμιση και αγώνας επιβίωσης 16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΛΑΟΙ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΓΥΡΟ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

I. Ο ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

1. Οι Σλάβοι και οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο 23

2. Οι Βουλγάροι και οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο 24

II. Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΣΛΑΜ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

1. Η εξάπλωση των Αράβων 26

2. Το εμπόριο και ο πολιτισμός του Ισλάμ 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΑΚΜΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (717-1025)

I. ΠΑΡΩΣΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ Μ. ΑΣΙΑ

1. Η διαμόρφωση της μεσαιωνικής ελληνικής βυζαντινής αυτοκρατορίας 31

2. Η μεταβατική εποχή: Οι έριδες για τη λατρεία των εικόνων 32

3. Η βασιλεία του Μιχαήλ Γ' και η αυγή της Νέας Εποχής 34

4. Η διάδοση του Χριστιανισμού στους Μοραβούς και τους Βουλγάρους 36

5. Η Βυζαντινή Εποποιία. Επικοί αγώνες και επέκταση της Αυτοκρατορίας 39

6. Η ίδρυση, η εξέλιξη και ο εκχριστιανισμός του Ρωσικού Κράτους 41

7. Σχέσεις Βυζαντινών-Άσσης. Αγώνες για τη διατήρηση των ιταλικών κτίσεων 43

II. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Οι εξελίξεις στην οικονομία και την κοινωνία 45

2. Η νομοθεσία της Μακεδονικής Δυναστείας και η σύγκρουσή της με τους «δυνατούς» 48

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ (1025-1453)

I. Η ΕΞΑΣΘΕΝΙΣΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΜΕ ΤΗ ΔΥΣΗ

1. Η κρίση και οι απώλειες της αυτοκρατορίας κατά τον 11ο αιώνα (1025-1081) 52

2. Οι Κομνηνοί και η μερική αναδιοργάνωση της αυτοκρατορίας 53

3. Η ενεπεί οικονομική διεύρυνση και το σχίσμα των Εκκλησιών 55

II. ΟΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΙΕΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

1. Οι σταυροφορίες και η πρώτη άλωση της Πόλης 57

2. Η περίοδος της Λατινκρατίας και τα ελληνικά κράτη 59

III. ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΤΑΓΗ ΣΤΟΥΣ ΟΘΩΜΑΝΟΥΣ

1. Εξάπλωση των Τούρκων και τελευταίες προσπάθειες για ανάσχεσή τους 62

2. Η Άλωση της Πόλης 65

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

1. Η καθημερινή ζωή στο Βυζάντιο 69

2. Βυζαντινή Γραμματεία 70

3. Επιστήμη και Τεχνολογία 74

4. Εικαστικές Τέχνες και Μουσική 78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: Η ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

I. Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩΝ ΛΑΩΝ (5ος-10ος αι.)

1. Οι συνέπειες της μετανάστευσης των γερμανικών φύλων για την Ευρώπη 80

2. Ο Καρλομάγνος και η εποχή του 85

3. Η φεουδαρχία στη Δυτική Ευρώπη 86

II. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΤΑ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΑ

1. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές (11ος-15ος αιώνας) 89

2. Ο ρόλος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας και των μοναστηριών στην οργάνωση της ζωής κατά τον Μεσαίωνα 91

3. Η καθημερινή ζωή στη μεσαιωνική Ευρώπη 94

4. Λογοτεχνία, Επιστήμη και Τέχνη της μεσαιωνικής Ευρώπη 96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: Η ΕΥΡΩΠΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ (15ος-18ος αι.)

I. ΟΙ ΑΝΑΚΑΤΑΞΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΕΥΡΩΠΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

1. Οι ανακαλύψεις 99

2. Αναγέννηση και Ανθρωπισμός 101

3. Η θρησκευτική Μεταρρύθμιση 104

4. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις από τον 15ο ως τον 18ο αι. 104

5. Εξελίξεις στα Γράμματα, τις Επιστήμες και τις Τέχνες κατά τον 17ο και 18ο αιώνα 104

II. Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟ ΒΕΝΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑ

133

Γλωσσάρι 140

Χρονολογικοί Πίνακες 143

Ενδεικτική Βιβλιογραφία 148

Ευχαριστίες 151

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Το βιβλίο της Ιστορίας της Β' Γυμνασίου ξεκινάει την ιστορική αναδρομή από την ίδρυση της Κων/πολης ως πρωτεύουσα του Ρωμαϊκού κράτους από το Μέγα Κων/νο (330 μ.Χ.) μέχρι και το 1800 με τον Ελληνισμό να ανθίζει στη Βενετοκρατούμενη και υπό Οθωμανική αυτοκρατορία Ελλάδα.

Παρατηρώντας το εξώφυλλο βλέπουμε στο κάτω μέρος του ελάχιστες φλόγες σε σκοτεινό φόντο, οι οποίες πληθαίνουν προς το πάνω μέρος του, όπου εκεί το φόντο μετατρέπεται σε φως. Ίσως αυτό να παραπέμπει στο ξεκίνημα και τη διάδοση του χριστιανισμού στη Ρωμαϊκή και Βυζαντινή αυτοκρατορία, καθώς στην αρχή οι πιστοί του χριστιανισμού ήταν ελάχιστοι. Όμως με τα χρόνια έγιναν περισσότεροι και στο τέλος ο χριστιανισμός αποτέλεσε την κυρίαρχη επικρατούσα θρησκεία της ευρύτερης περιοχής της Βυζαντινής αυτοκρατορίας.

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

3. Η πάλη της Ορθοδοξίας με τις αιρέσεις και την αρχαία θρησκεία

Όροι-κλειδιά της ενότητας

Αιρέσεις, Αρειανισμός, Νεοτοριανισμός, Μονοφυσιτισμός, οικουμενικές σύνοδοι Κωνσταντινούπολης (381), Εφέσου (431) και Χαλκηδόνας (451), Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας, σύνθεση Χριστιανισμού-Ελληνισμού.

α. Ο αγώνας κατά των αιρέσεων

Ο Χριστιανισμός και παλιότερα αλλά κυρίως από την εποχή της αναγνώρισής του ήλθε αντιμέτωπος με ποικίλες **αιρέσεις**. Έτσι ονομάστηκαν οι παρεκκλήσεις από την ορθή χριστιανική διδασκαλία (Ορθοδοξία), όπως αυτή διατυπώθηκε επίσημα από την Εκκλησία, με τη συνδρομή του Κράτους, στις **Οικουμενικές Συνόδους**.

Ο Θεοδοσίος Α΄ για τους αιρετικούς

Επιθυμούμε όλοι οι λαοί τους οποίους κυβερνά το κράτος της γαληνότητάς μας να ασκούν τη θρησκεία την οποία ο θεός απόστολος Πέτρος [...] παρέδωσε στους Ρωμαίους [...], για να πιστεύουμε τη μία θεότητα του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος [...] και ευσεβή Τριάδα. Διατάζουμε λοιπόν όλοι όσοι ακολουθούν αυτό το νόμο να αποκαλούνται **καθολικοί χριστιανοί** [Σημ.: Ο όρος **καθολικοί** δηλώνει τους Χριστιανούς που δέχονται τις αποφάσεις των συνόδων και αντιτίθενται στις αιρέσεις]. Οι άλλοι όμως, τους οποίους θεωρούμε ανόητους και μανιώδεις, αυτοί να υπομένουν την τιμιά του αιρετικού δόγματος, οι τόποι των συγκεντρώσεών τους να μην ονομάζονται εκκλησίες και να τιμωρούνται πρώτα από τη θεία εκδίκηση και έπειτα από την τιμωρία της δικής μας ισχύος, την οποία λάβαμε από θεία ευδοκία.

Θεοδοσιανός Κώδικας, XVI, 1. 2, C. Mango, Βυζάντιο: Η αυτοκρατορία της Νέας Ρώμης, μετ. Δ. Τσουγκαράκης, Αθήνα 1988, 108.

Το Κράτος στήριξε υλικά και ηθικά την Εκκλησία, ανάμεσα όμως αναμείχθηκε στις δογματικές διαμάχες. Έτσι τα θεολογικά προβλήματα συνδυάστηκαν με τις πολιτικές σκοπιμότητες.

Η αίρεση που κυριάρχησε κατά τον 4ο αι. ήταν ο **Αρειανισμός**. Δίδαξε ότι ο Υιός είναι δημιουργημα του Πατρός, αμφισβητώντας τη θεότητά του. Προκάλεσε αντιπαράθεσεις και είχε μεγάλη διάδοση τόσο ανάμεσα στους υπηκόους της αυτοκρατορίας όσο και ανάμεσα στους Γότθους και τα άλλα γερμανικά φύλα (εκτός των Φράγκων). Καταδικάστηκε από τις **οικουμενικές συνόδους της Νίκειας** (325)

Μέγας Βασιλείας. Μικρογραφία χειρογράφου (15ος αι.). Άγιον Όρος, Μονή Διονυσίου.

και της Κωνσταντινούπολης (381).

Οι δογματικές διαμάχες, οι οποίες συχνά, κάτω από θρησκευτικό μανδύα, κάλυπταν τοπικές και πολιτικές διαφορές, αναζωπυρώθηκαν κατά τον 5ο αι. Αφορούσαν τη σχέση της θείας και της ανθρώπινης φύσης στο πρόσωπο του Χριστού. Ο **Νεοτοριανισμός**, που τόνιζε την υπεροχή της ανθρώπινης φύσης, καταδικάστηκε από την Γ΄ **Οικουμενική Σύνοδο της Εφέσου** (431).

Μια άλλη πολύ σημαντική αίρεση ήταν ο **Μονοφυσιτισμός**. Οι οπαδοί του θεωρούσαν –αντίθετα από αυτό που πρόσεβαν οι Νεοτοριανοί– ότι η θεία φύση απορρόφησε την ανθρώπινη στο πρόσωπο του Χριστού. Ο Μονοφυσιτισμός, αν και καταδικάστηκε από την Δ΄ **Οικουμενική Σύνοδο της Χαλκηδόνας**

(451), κυριάρχησε στις ανατολικές επαρχίες του Βυζαντινού Κράτους (Συρία, Παλαιστίνη, Αίγυπτος).

Η καταπίεση των Μονοφυσιτών από τη βυζαντινή κυβέρνηση υπήρξε ένας από τους παράγοντες που διευκόλυναν αργότερα τις αραβικές κατακτήσεις (630-650). Οι Μονοφυσιτες αποδέχτηκαν την κυριαρχία των Αράβων, για να μπορέσουν να απαλλαγούν από τη σκληρή στάση της κυβέρνησης της Κωνσταντινούπολης.

Πώς είδαν οι Μονοφυσιτες την πολιτική του Ηρακλείου

Ο Ηράκλειος δεν επέτρεπε στους Ορθόδοξους (Σημ.: Ο συγγραφέας, μονοφυσιτής ο ίδιος, αποκαλεί Ορθόδοξους τους οπαδούς της αίρεσης αυτής) να παρουσιαστούν μπροστά του και δεν δέχονταν τα παράνομά τους για τις εκκλησίες που τους είχαν αφαιρεθεί. Για το λόγο αυτό, ο θεός της εκδίκησης [...], βλέποντας τη σκληρότητα των Ρωμαίων που σ' όλη τους την επικράτεια λεηλοτούσαν σκληρά τις εκκλησίες μας και τα μοναστήρια μας και μας καταδικάζαν ανελέητα, έφερε από το νόστο τους γιούς του Ισμαήλ (Αραβες), για να μας ελευθερώσουν από την κακία, την οργή και τον σκληρό φανατισμό των Ρωμαίων εναντίον μας.
Μιχαήλ ο Σύρος, II/2, 412-413, C. Mango, Βυζάντιο, 118.

β. Μέτρα κατά της αρχαίας θρησκείας

Προς τα τέλη του 4ου αι. κρίθηκε οριστικά η αντιπαράθεση μεταξύ αρχαίας θρησκείας και Χριστιανισμού. Η απόπειρα του αυτοκράτορα **Ιουλιανού** (361-363) να ξαναφέρει στη ζωή τη λατρεία των θεών του Ολύμπου και να περιορίσει το δικαίωμα των Χριστιανών να διδάσκουν σε μη χριστιανικά σχολεία απέτυχε. Οι ιδέες του ήταν ανεδαφικές για την εποχή του.

Ο Θεοδοσίος Α΄ (379-395) έδωσε το οριστικό πλήγμα στην αρχαία θρησκεία, κλείνοντας τους ναούς και τα μαντεία της και απαγορεύοντας τους Ολυμπιακούς Αγώνες και τα Ελευσίνια Μυστήρια (392-393 μ. Χ.).

Το αυτοκρατορικό διάταγμα του έτους 392 μ.Χ.

Κανέναν απολύτως, από οποιαδήποτε τάξη ανθρώπων και αν προέρχεται, [...] να μη σφάζει αθίσιον ζώον σε κομιά πόλη, για να προσφέρει θυσία σε ανίασθητα σύμβολα [...]. Αν κάποιος τολμήσει να θυσιάσει σφάγιο ή να κάνει μαγική με τη ενδόθεια σφαγμένου ζώου, να θεωρηθεί παραδειγματική ένοχος εκάστης προδοσίας να φορτωθεί με όλες τις βαριές κατηγορίες και να καταδικαστεί ανάλογα, ακόμη και αν δεν επιβουλεύθηκε τη ζωή των ηγεμόνων. Για τη βαρύτητα του εγκλήματος είναι αρκετή η ίδια του η φύση, ότι δηλαδή μ' αυτό θέλησε να καταλύσει τους νόμους.

Θεοδοσιανός Κώδικας, XVI, 10, 12, έκδ. P. Krüger-Th. Mommsen, Δουβλίνο-Ζυρίχη 1971, 900.

γ. Η σχέση Χριστιανισμού-Ελληνισμού. Από τη σύγκρουση στη σύνθεση.

Στα τέλη του 4ου και στις αρχές του 5ου αι. ένα κύμα βίας ξέσπασε κατά των ημετέρων του αρχαίου κόσμου και των οπαδών της αρχαίας θρησκείας. Το πλήθος, οδηγούμενο από ορισμένους ακραίους και φανατικούς Χριστιανούς, γκρέμιζε ή μετέβαλλε σε εκκλησίες τους αρχαίους ναούς και κατέστρεφε τα γυμνά αγάλματα.

Οι Χριστιανοί και τα αρχαία μνημεία

Εσύ βέβαια ούτε έδωσες διαταγή να μένουν κλειστά τα ιερά ούτε να μη συχνάζει κανείς σ' αυτά ούτε απαγόρευσες τη φρεσιά και το λιβάνι ούτε τις τιμές από τα άλλα θυμιάματα στους ναούς και τους βωμούς. Οι μοναχοί όμως [...] ορμούν στα ιερά, άλλοι κρατώντας ξύλα και πέτρες και σίδερα και άλλοι χωρίς αυτά, με τα χέρια και με τα πόδια. Έπειτα όλα γίνονται λεία των κατοίκων της Μυσίας (Σημ.: επαρχία της Μ. Ασίας), καθώς γκρεμίζονται οι στέγες, ισοπεδώνονται οι τείχη, συντρίβονται τα αγάλματα, επλώνονται οι βωμοί, ενώ οι ιερείς πρέπαι ή να σιγήσουν ή να πεθάνουν [...].

Λιβάνιος, Προς Θεοδόσιον τον βασιλέα υπέρ των ιερών, XXX, 8-9, έκδ. A. F. Normann, Libanios, Selected Works, τόμ. II, Λονδίνο 1977, 106-108.

Οι διώξεις αυτές είχαν και ανθρώπινα θύματα. Ένα από αυτά ήταν ο φιλόσοφος Υπατία από την Αλεξάνδρεια.

Μια άλλη στάση απέναντι στον Ελληνισμό υποδεικνύουν οι **Μεγάλοι Πατέρες** της Εκκλησίας (Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Νύσσης, Γρηγόριος Ναζιανζηνός και Ιωάννης Χρυσόστομος). Οι εξαιρέτοι αυτοί εκπρόσωποι της **χριστιανικής διανοήσης** (ρητορείας και θεολογίας) στη διάρκεια του 4ου αι., που είχαν σπουδάσει στις φημισμένες σχολές της Αθήνας και των άλλων κέντρων του Ελληνισμού, στράφηκαν συχνά κατά της αρχαίας ελληνικής θρησκείας. Παράλληλα όμως αξιοποίησαν την αρχαία ελληνική φιλοσοφία για τη διαμόρφωση του δόγματός τους Τριαδικής Θεότητας και την αντιμετώπιση των αιρέσεων και πρότειναν την επιλεκτική αξιοποίηση των κλασικών κειμένων, με τον τρόπο της μέλισσας που παίρνει από τα άνθη μόνο ό,τι χρειάζεται (Μ. Βασίλειος). Με τη στάση τους αυτή, οι Πατέρες διευκόλυναν τον διάλογο και τη σύνθεση Χριστιανισμού και Ελληνισμού.

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

«Μια άλλη στάση απέναντι στον Ελληνισμό υποδεικνύουν οι Μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας (Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Νύσσης, Γρηγόριος Ναζιανζηνός και Ιωάννης Χρυσόστομος). Οι εξαιρετικοί αυτοί εκπρόσωποι της χριστιανικής διανόησης (ρητορείας και θεολογίας) στη διάρκεια του 4ου αι., που είχαν σπουδάσει στις φημισμένες σχολές της Αθήνας και των άλλων κέντρων του Ελληνισμού, στράφηκαν συχνά κατά της αρχαίας ελληνικής θρησκείας. Παράλληλα όμως αξιοποίησαν την αρχαία ελληνική φιλοσοφία για τη διαμόρφωση του δόγματος της Τριαδικής Θεότητας και την αντιμετώπιση των αιρέσεων και πρότειναν την επιλεκτική αξιοποίηση των κλασικών κειμένων, με τον τρόπο της μέλισσας που παίρνει από τα άνθη μόνο ό,τι χρειάζεται (Μ. Βασίλειος). Με τη στάση τους αυτή, οι Πατέρες διευκόλυναν τον **διάλογο και τη σύνθεση Χριστιανισμού και Ελληνισμού**». (Ιστορία Β Γυμνασίου, ΙΤΥΕ «Διοφάντος», 2003: 14)

 Σύνδεση Χριστιανισμού και Ελληνισμού (εθνικής ταυτότητας)

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ Από βιβλίο Ιστορίας ...

Κάνοντας μια μικρή έρευνα στα τρέχοντα βιβλία εκτός του ΜτΘ

Κατά πόσο σε ένα μάθημα Ιστορίας αρμόζουν εικόνες
θρησκευτικού περιεχομένου;;;

Συνοψίζοντας θα λέγαμε τα εξής:

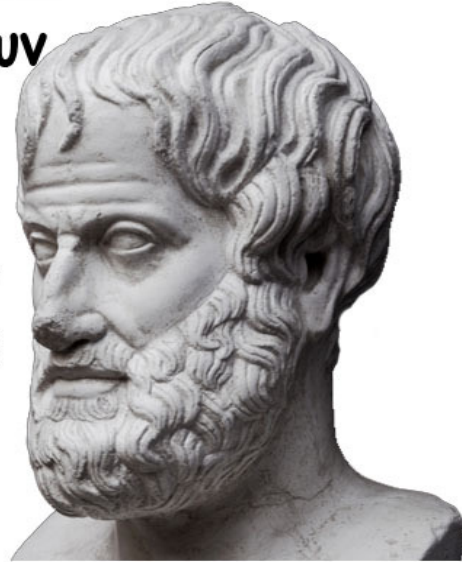
- Με όλα τα παραπάνω η ετερότητα και κυρίως η θρησκευτική παραγκωνίζονται και περιθωριοποιούνται αφού ο Θεός παρουσιάζεται ως ο ένας και μοναδικός και η ορθοδοξία εμφανίζεται ως αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής ταυτότητας και ο Έλληνας πολίτης ταυτίζεται με τον ορθόδοξο πιστό.
- Θρησκευτικός ενδογματισμός εμφανής και καλυμμένος στο εκπαιδευτικό σύστημα ακόμα και σήμερα. Η επικρατούσα θρησκεία κυριαρχεί σε όλες τις εκδηλώσεις και πρακτικές του σχολείου.
- Τόσο η υποχρεωτικότητα του ΜτΘ και των θρησκευτικών πρακτικών του σχολείου όσο και η προβλεπόμενη δυνατότητα απαλλαγής από αυτές προσβάλλει τη θρησκευτική ελευθερία και συνείδηση, γιατί οδηγεί σε αποικάλυψη θρησκευτικών πεποιθήσεων.
- Στιγματισμός και αποκλεισμός των ετερόθρησκων μαθητών.
- Οι αλλόθρησκοι στερούνται τη δυνατότητα ανάλογης εκπαίδευσης ως προς τις πολιτισμικές, θρησκευτικές αξίες και παραδόσεις.

ΤΕΛΙΚΑ...

Δεν υπάρχει τίποτε πιο άνισο
από την ίση μεταχείριση των
ανίσων.

The worst form of inequality
is to try make unequal things
equal

Aristotle 384-322BC

TV100

Υπόθεση Lautsi κατά Ιταλίας

Σε ορισμένες σχολικές αίθουσες συνυπάρχει ο **οπτικός θρησκευτικός ενδογματισμός** με εικόνες ορθόδοξου περιεχομένου, όπως το **σύμβολο** του σταυρού, η απεικόνιση της Παναγίας και του Χριστού, που θίγει το σεβασμό στην θρησκευτική ελευθερία του ατόμου.

Η Lautsi μητέρα δυο ανήλικων παιδιών που φοιτούσαν σε δημόσιο σχολείο της Ιταλίας, κατέφυγε στα δικαστήρια μετά από άρνηση του σχολείου να απομακρύνει το σύμβολο του Εσταυρωμένου από τη σχολική αίθουσα. Η μητέρα υποστήριξε ότι το σύμβολο αυτό παραβιάζει τις συνταγματικές αρχές του κοσμικού κράτους και της αμεροληψίας της δημόσιας διοίκησης.

Το αίτημα της αρχικά απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι το σύμβολο αυτό είναι σύμβολο της ιστορίας και της πολιτισμικής ταυτότητας της χώρας. Η μητέρα κατέφυγε στο ΕΔΔΑ και ισχυρίστηκε ότι προσβάλλεται η θρησκευτική ελευθερία των παιδιών της προβάλλοντας το δικαίωμα της να παρέχει στα παιδιά της μια εκπαίδευση σύμφωνη με τις δίκες της φιλοσοφικές και θρησκευτικές πεποιθήσεις.

Υπόθεση Lautsi κατά Ιταλίας

- Η ιταλική κυβέρνηση ενώπιον του ΕΔΔΑ υποστήριξε ότι το σύμβολο είναι ένα «φυσικό γεγονός», σημαία της Καθολικής εκκλησίας.
- Το Δικαστήριο θεώρησε ότι ο ισχυρισμός ότι ο Εσταυρωμένος είναι σύμβολο θρησκευτικής ουδετερότητας δεν ευσταθεί και αυτό γιατί η κύρια σημασία του είναι καθαρά θρησκευτική.

Η παρουσία του συμβόλου αυτού στις σχολικές αίθουσες που ο μεγαλύτερος πληθυσμός της χώρας ανήκει σε μια συγκεκριμένη θρησκεία δημιουργεί πίεση στον μαθητικό πληθυσμό. Οι μαθητές σαφώς θα νιώσουν την προτίμηση του σχολείου σε μια συγκεκριμένη θρησκεία και θα τους δημιουργηθεί κοινωνιογνωστική σύγκρουση τόσο στους αλλόθρησκους όσο και στους άθεους.

Υπόθεση Lautsi κατά Ιταλίας

- Το ΕΔΔΑ έκρινε με γνώμονα την δέσμευση του κράτους για μια υποχρεωτική, θρησκευτικά ουδέτερη δημόσια εκπαίδευση.
- Γνωμοδότησε ομόφωνα ότι η ανάρτηση του Εσταυρωμένου στη σχολική αίθουσα θίγει την αρνητική θρησκευτική ελευθερία των παιδιών της Lautsi και δε σέβεται το δικαίωμα ως προς το άρθρο 2 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου.
- Η Ευρεία σύνθεση του ΕΔΔΑ που διαφοροποιεί την προγενέστερη απόφασή της χωρίς επί της ουσίας να κάνει διακριτό το σημείο(μη επαρκής ανάλυση) που την οδηγεί στην διαφοροποίηση και αποφάσισε ότι το σύμβολο του Εσταυρωμένου στο σχολείο συνδέεται με την ιστορική εξέλιξη της Ιταλίας.
- Έκρινε ότι πρόκειται για ένα παθητικό σύμβολο το οποίο δεν επηρεάζει τους μαθητές και ότι το κράτος της Ιταλίας έχει προβλέψει για τους μαθητές που ασπάζονται διαφορετικά δόγματα ώστε η σχολική ζωή να κυλά ομαλά.

Υπόθεση Lautsi κατά Ιταλίας, υπόθεση Seler κατά Γερμανίας

- Το Δικαστήριο κατά πλειοψηφία αποφάσισε για την υπόθεση της Lautsi ότι ως γονιός έχει το αναφαίρετο δικαίωμα το πως θα ασκήσει και θα καθοδηγήσει τα παιδιά της σύμφωνα με τις δικές της πεποιθήσεις φιλοσοφικές, παιδαγωγικές.
- Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το Ιταλικό κράτος σεβάστηκε το δικαίωμα των γονιών για διασφάλιση της εκπαίδευσης. Άρα δεν έγινε καμία παραβίαση του άρθρου 2 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου, ούτε και του άρθρου 9 του ΕΣΔΑ (περί ελευθερίας σκέψης, συνείδησης, θρησκείας).
- Δύο δικαστές εξέφρασαν την άποψη ότι στα πιο πολλά κράτη δεν υπάρχει πρόβλεψη για την παρουσία συμβόλων και όπου τέθηκε δικαστικά το θέμα δόθηκε έμφαση στην ουδετερότητα του κράτους. Έκριναν ότι το σύμβολο του Εσταυρωμένου είναι ξεκάθαρα θρησκευτικό σύμβολο και κατά συνέπεια παραβιάζεται η ουδετερότητα του κράτους.
- Έκαναν αναφορά στην υπόθεση Seler και συμφώνησαν με την κρίση του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της Γερμανίας.

Υπόθεση Lautsi κατά Ιταλίας

- Το Ελληνικό κράτος μαζί με άλλα κράτη υποστήριξε το Ιταλικό κράτος και τη δυνατότητα ανάρτησης θρησκευτικών συμβόλων στις σχολικές αίθουσες.

Συμπεράσματα για την υπόθεση Lautsi κατά Ιταλίας

- Η απόφαση της ευρείας σύνθεσης χαρακτηρίζεται από πολιτική σκιοπιμότητα, καθώς προέκυψε μετά από σοβαρές αντιδράσεις των εκκλησιών και πολιτικών κομμάτων στο εσωτερικό της Ιταλίας και εννέα ακόμη κρατών, καθώς και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
- Το ΕΔΔΑ συμπεραίνει ότι ο εσταυρωμένος στις σχολικές αίθουσες είναι ένα παθητικό σύμβολο, το οποίο δεν χειραγωγεί τους μαθητές, συνεπώς, κατά την κρίση του δικαστηρίου, δεν παραβιάζεται το άρθρο 9 και 2 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης.
- Η απόφαση αυτή συνιστά υπαναχώρηση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στα ζητήματα της εκκοσμίκευσης του εκπαιδευτικού συστήματος.

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

ΣΤΟΧΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ:

- Να αναδείξει τις προσπάθειες που γίνονται από τους Εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, προκειμένου να εντάξουν παιδιά με πολιτισμική και συγκεκριμένα με θρησκευτική ετερότητα
- Να εντοπίσει ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν και να προτείνει λύσεις για την αποτελεσματικότερη ένταξη των αλλοθρήσκων μαθητών στην σχολική τάξη.

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Μέθοδος:

Ποιοτική έρευνα με ημι -δομημένες συνεντεύξεις με την βοήθεια βιντεοκλήσεων μέσω Skype(λόγω κορονοϊού).

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Δείγμα:

- Εννέα εκπαιδευτικοί νηπιαγωγοί γυναίκες, εργαζόμενες σε νηπιαγωγεία του Νομού Κορινθίας με μαθητές διαφορετικού θρησκευτικού και πολιτισμικού υπόβαθρου.
- Οι εκπαιδευτικοί του δείγματος, έχουν εργαστεί σε νηπιαγωγεία του παραπάνω νομού, αλλά και εκτός νομού Κορινθίας και είχαν αντιμετωπίσει την πολιτισμική και την θρησκευτική ετερότητα.
- Απόφοιτες πανεπιστημιακής εκπαίδευσης εκ των οποίων οι τρεις είναι φοιτήτριες σε μεταπτυχιακό επίπεδο και οι δύο κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.
- Μία από αυτές έχει μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδικής αγωγής
- Μόνο μία έχει παρακολουθήσει ετήσιο σεμινάριο Διαπολιτισμικής Αγωγής.
- Άλλη μια νηπιαγωγός έχει παρακολουθήσει σεμινάρια Διαπολιτισμικής, όμως καμία από τις υπόλοιπες επτά δεν έχει κάποια επιμόρφωση, σχετικά με τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Μαθητικός πληθυσμός:

- Αλλοδαποί Μουσουλμάνοι
- Ινδουιστές Σιχ
- Αλβανοί καθολικοί
- Έλληνες μαθητές από οικογένειες με αλλόθρησικες πεποιθήσεις
- Αλβανοί μαθητές, οι οποίοι δήλωναν άτυπα Μουσουλμάνοι.
- Ρουμάνοι, Πολωνοί και Αφρικανοί.

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Απόψεις των εκπαιδευτικών:

- Σέβονται την θρησκευτική ετερότητα των μαθητών τους,
- Δεν τους διαχωρίζουν και τους θεωρούν όλους αποδεκτούς στο σχολείο ανεξάρτητα από το θρήσκευμα ή την εθνικότητα τους.

«Είναι θετική η άποψή μου γιατί αποδέχομαι κάθε άνθρωπο που μπορεί να πιστεύει ό,τι θέλει».

«Ειδικά για τους Ινδούς είχα μεγάλη περιέργεια να μάθω περισσότερα πράγματα για τη θρησκεία τους».

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Απόψεις των εκπαιδευτικών:

- Οι νηπιαγωγοί που δεν είχαν επαφή με φανερά αλλόθρησκους μαθητές φαίνεται πως εκφράζονται περισσότερο με τους όρους ισοτιμίας και αποδοχής όλων των παιδιών και κρατάνε αποστάσεις, « είναι αποδεκτοί και....ανεξάρτητα από τη θρησκεία τους ή την εθνικότητά τους..»
- Η παιδαγωγός η οποία είχε προηγούμενες σπουδές και πιο ενεργή εμπλοκή με την Διαπολιτισμική Αγωγή, φαίνεται πως εκφράζεται με πιο εξειδικευμένους όρους.
- Θεωρεί ότι η θρησκευτική διαφορά σε αυτήν την ηλικία δεν δημιουργεί θέματα ένταξης, τελικά στη δική της εμπειρία το πρόβλημα προέκυψε από ρατσιστικές συμπεριφορές (από μερικούς γονείς).

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Απόψεις των εκπαιδευτικών:

- Πιο εύκολα τα πράγματα για τις εκπαιδευτικούς που είχαν παιδιά Αλβανών, που απλά δηλώνουν Μουσουλμάνοι
- Όλες οι εκπαιδευτικοί, επιζητούν συνθήκες κατάλληλες για την έκφραση των αλλόθρησκων μαθητών.
- Όμως ακόμα και αν οι εκπαιδευτικοί έχουν την τάση να εξασφαλίσουν τις κατάλληλες συνθήκες για την έκφραση της θρησκευτικής ταυτότητας των μαθητών τους, ο παράγοντας οικογένεια μπορεί να επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό το αν θα εκφράσει ή όχι τελικά ο μαθητής κάτι από το θρησκευτικό του κεφάλαιο.
- Ως προς το ερώτημα σχετικά με το αν παραγωνίζεται το θρησκευτικό κεφάλαιο των παιδιών μεταναστών, σχεδόν όλες οι εκπαιδευτικοί απαντούν ότι τελικά παραγωνίζεται για ποικίλους λόγους.

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Απόψεις των εκπαιδευτικών:

- Κάποιες δεν γνωρίζουν για τη θρησκευτική παράδοση των ετερόθρησκων μαθητών.
- Φόβος της αντίδρασης των γονέων.
- Οι εκπαιδευτικές πρακτικές εξαρτώνται από τον ίδιο τον εκπαιδευτικό.
- Όσον αφορά τη συμμετοχή των μαθητών στις θρησκευτικές γιορτές του σχολείου εστιάζονται στο ρόλο των γονέων και του πολιτισμικού υπόβαθρου του μαθητή και πως αυτό καθορίζει τόσο τη συμμετοχή του, όσο και το είδος του ρόλου που θα λάβει. Έτσι, οι γιορτές των Χριστουγέννων, αλλά και στις εθνικές γιορτές, επιλέγονται ρόλοι ουδέτεροι για τους μαθητές από διαφορετικά θρησκευτικά περιβάλλοντα.

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Απόψεις των εκπαιδευτικών:

- Προβλήματα με γονείς μαθητών έντονου θρησκευτικού φρονήματος.
- Η πρωινή προσευχή έγκειται στην προσωπική απόφαση του/της παιδαγωγού.
- Μεταφέρονται τα στερεότυπα και οι προικαταλήψεις στους μαθητές;
- Προβληματισμός των εκπαιδευτικών κατά πόσο γνωρίζουν έναν κοινά αποδεκτό τρόπο διδασκαλίας ή αναφοράς στην άλλη θρησκεία.
- Φόβος μην παρεξηγηθούν για προσηλυτισμό

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Απόψεις των εκπαιδευτικών:

- Όλες οι νηπιαγωγοί συναινούν στο ότι τελικά δεν αναδεικνύεται ως η μόνη αλήθεια, η Ελληνική Ορθόδοξη πίστη.
- Μία από τις εκπαιδευτικούς ανέφερε ότι ναι μεν η ίδια λειτουργεί σύμφωνα με το Σύνταγμα για την θρησκεία του ελληνικού κράτους και γενικά υποστηρίζει την Ορθοδοξία, ενώ στην αρχή είχε αναφέρει : *«δεν υπάρχει μια τέτοια διάσταση που να το παρουσιάζουμε ως τη μόνη αλήθεια εσκεμμένα, υπάρχει όμως το πλαίσιο του σχολείου και το παρουσιάζει σαν τη μόνη αλήθεια».*
- Πιστεύουν ότι πρέπει να εστιάσουν στις ομοιότητες, στις κοινές αξίες και στα θετικά κάθε θρησκείας.

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Απόψεις των εκπαιδευτικών:

- Παιδαγωγικοί μέθοδοι που προωθούν την ελεύθερη έκφραση των αλλόθρησκων μαθητών (ζωγραφική, δραματοποίηση, εικαστικά, αφήγηση παραμυθιών, μουσική, χορός).
- Δυσκολίες κατά περιπτώσεις στην διαφορετική γλώσσα των μαθητών και στο φανατισμό γονέων που ανήκουν στην κυρίαρχη ελληνική κουλτούρα.
- Νιώθουν απροστάτευτοι από τους ίδιους τους θεσμούς και ελλείψεις ως προς τις γνώσεις που κατέχουν σχετικά με τη θρησκευτική ετερότητα και θεωρούν αναγκαία την περαιτέρω επιμόρφωσή τους.
- Αν και επιδεικνύουν ενδιαφέρον σχετικά με την ένταξη των αλλόθρησκων μαθητών στην τάξη, από το λόγο τους διαφαίνεται μια συγκαλυμμένη προικατάληψη απέναντι στον Μουσουλμανισμό (μια εκπαιδευτικός αναρωτιέται πως θα αντιμετωπίσει την άγνοια των αξιακών κωδίκων, που φέρουν άλλες θρησκείες και ιδιαίτερα ο Μουσουλμανισμός).

Στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών απέναντι στην θρησκευτική ετερότητα

«Στάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Προσχολικής Αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών μαθητών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας» (Πανταζόγλου,2020).

Συμπερασματικά αναγνωρίζεται από τους εκπαιδευτικούς περισσότερο τώρα από ποτέ η ανάγκη για διαπολιτισμική ικανότητα και ετοιμότητα και ο διαθρησκευτικός διάλογος. Για να γίνει αυτό χρειάζεται αξιοποίηση του θρησκευτικού κεφαλαίου και εφαρμογή διαπολιτισμικών εφαρμογών.

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

Η παρακάτω έρευνα αναφέρεται στο Ζαμπέτα (2003)

Υλοποιήθηκε το διάστημα 1997-2000 υπό την ευθύνη της Εύης Ζαμπέτα

- Ποιοτική έρευνα
- Ημιδομημένες συνεντεύξεις με στελέχη της εκπαιδευτικής διοίκησης, εκπαιδευτικούς και γονείς μουσουλμάνων και χριστιανών μαθητών.
- Κατέγραψε επιπλέον 1372 μαθητές
- Περιοχές εστίασης της έρευνας : κέντρο της Αθήνας, κυρίως στο Βοτανικό, στη Δραπετσώνα, στο Δίστομο της Βοιωτίας, στη Νέα Λάμψακο και στη Νέα Αρτάκη του νομού Ευβοίας. Περιοχές όπου οι μαθητές είναι Μουσουλμάνοι στο θρήσκευμα, ελληνικής ιθαγένειας και φοιτούν σε κοινά σχολεία, εκτός της Θράκης.

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

Στόχος της έρευνας:

- Να αναλύσει τη σχέση αυτών των μαθητών με το κοινό σχολείο, τη σχέση τους με την τοπική κοινότητα.
- Να αναλύσει τις εκπαιδευτικές πρακτικές που εκφράζονται από την πλευρά των ίδιων και από την πλευρά του σχολείου.
- Να κατανοήσει τον τρόπο που το σχολείο χειρίζεται την πολιτισμική και θρησκευτική ετερότητα σε αυτόν το μαθητικό πληθυσμό.

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος
«Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

Παράγοντες που επηρεάζουν τη σχέση μουσουλμάνων μαθητών και των οικογενειών αυτών με το κοινό σχολείο, το βαθμός φοίτησης, τη σχολική πορεία τους:

➤ κοινωνικοοικονομικά, μορφωτικά, πολιτισμικά χαρακτηριστικά της μουσουλμανικής κοινότητας

ΑΛΛΑ ΚΑΙ

➤ η λεπτή ιδιαιτερότητα της ταυτότητας του Έλληνας πολίτης-Μουσουλμάνος που έρχεται κατά αντιδιαστολή με την ταυτότητα Έλληνας-πολίτης-Χριστιανός Ορθόδοξος.

«Ωστόσο παρά τον κοσμικό χαρακτήρα των ευρωπαϊκών κρατών, συχνά η ευρωπαϊκή ταυτότητα θεωρείται ως συνυφασμένη με το Χριστιανισμό, ενώ η συμβολή άλλων συστημάτων, όπως ο Ιουδαϊσμός ή το Ισλάμ υποβαθμίζεται (Unwin, 1998; Delanty, 1995 στο Ζαμπέτα, 2003:154)».

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος
«Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

Η «ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ» ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΥΤΩΝ:

- Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα εκτός από το θρησκευτικό χαρακτήρα διέπεται και από εθνοκεντρισμό και όπως ήδη έχει αναφερθεί η ελληνική ταυτότητα είναι συνυφασμένη με την Ορθοδοξία, άρα και ο Έλληνας πολίτης -μουσουλμάνος παραπέμπει στον «Άλλο» και μάλιστα στον εχθρό λόγω της ιστορικής αντιπαλότητας αλλά και των δυσμενών ελληνοτουρκικών σχέσεων.
- Επιπλέον «η ταυτότητα Μουσουλμάνος σύμφωνα με σχετικές έρευνες συνοδεύεται με τη φτώχεια, το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, την υποβαθμισμένη περιοχή κατοικίας, τις θέσεις απασχόλησης που είναι κοινωνικές προϋποθέσεις και οδηγούν στον κοινωνικό αποκλεισμό» (Ζαμπέτα, 2003:156).
- Οι μαθητές/τριες που μελετώνται σε αυτήν την έρευνα και προέρχονται από τη Μουσουλμανική μειονότητα φαίνεται να παρουσιάζουν σημαντική διαρροή στις βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ιδιαίτερα από το πέραςμα της πρωτοβάθμιας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της τάξεως του 50%, αλλά και χαμηλά ποσοστά φοίτησης στο Νηπιαγωγείο.

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος
«Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

Η αντιμετώπιση των μαθητών αυτών από το εκπαιδευτικό σύστημα:

Σύμφωνα με τη Ζαμπέτα (2003:183) η αδιαφορία και η απόρριψη της πλειοψηφίας στις εμπειρίες, τα βιώματα, την κουλτούρα της μουσουλμανικής μειονότητας αλλά και η απομόνωση και γκετοποίησή της δεν συνθέτουν στοιχεία για την ουσιαστική οικειοποίηση της σχολικής γνώσης.

Όσον αφορά τον τρόπο που το σχολείο προσπαθεί να εντάξει τους μουσουλμάνους μαθητές και να ανταποκριθεί στις εκπαιδευτικές ανάγκες και τα προβλήματα μέσω των τάξεων υποδοχής και της ενισχυτικής διδασκαλίας, φαίνεται ότι δεν λειτουργούν αποτελεσματικά. Γενικότερα διαπιστώνεται ότι αποθαρρύνεται η έκφραση της κουλτούρας τους στο σχολείο από τους εκπαιδευτικούς.

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

Εκδηλώσεις θρησκευτικού περιεχομένου-Απόψεις Εκπαιδευτικών

- Όσον αφορά στις εκδηλώσεις θρησκευτικού και εθνικού περιεχομένου οι μουσουλμάνοι μαθητές (όπως δηλώνουν οι εκπαιδευτικοί) συμμετέχουν σε αυτές.
- Όλοι οι εκπαιδευτικοί δηλώνουν ότι παρόλο που οι μαθητές απαλλάσσονται από το ΜτΘ, από τον εκκλησιασμό και εκδηλώσεις θρησκευτικού περιεχόμενου, ωστόσο παρίστανται στην πρωινή προσευχή αν και δεν συμμετέχουν ενεργά.
- Πολλοί επίσης δηλώνουν ότι κάποιοι μουσουλμάνοι μαθητές συμμετέχουν στον εκκλησιασμό οικειοθελώς και κάποιοι κοινωνούν. *«Στο θέμα της θρησκείας προσπαθούν να μη φέρνουν μεγάλες αντιρρήσεις. Κάνουν το σταυρό τους. Θέλουν και κοινωνήσουν...»*. Κατά τη γνώμη των εκπαιδευτικών αυτό συμβαίνει επειδή όπως λένε οι ίδιοι: «δεν θέλουν να διαφέρουν από τους άλλους». Όπως αναφέρει η Ζαμπέτα(2003:186) έμμεσα για κάποιους εκπαιδευτικούς η εκούσια συμμετοχή των παιδιών σε αυτές τις δραστηριότητες είναι επιθυμητή, απαλείφει τις διαφορές και είναι ένας τρόπος διαχείρισης της ετερότητας.

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

- Από τα λόγια των εκπαιδευτικών φαίνεται ότι τα παιδιά δεν μπορούν να ενταχθούν στο σχολικό πλαίσιο ούτε και στην ευρύτερη κοινωνία καθώς αντιμετωπίζονται ως ξένοι και εχθροί.

«Ήρθαν και μου είπαν: γιατί τη σημαία να την έχει ένα Τουρκάκι. Η σημαία είναι ιερό σύμβολο, είναι η πατρίδα, δεν μπορεί να την έχει ένα Τουρκάκι»,

«Καμιά φορά λένε δεν καθόμαστε με τα Τουρκάκια», «τους αντιμετωπίζουμε σαν ξένους και φοβόμαστε από τους ξένους»

- Υποστηρίζουν ότι αντιμετωπίζουν και προσφέρουν τα ίδια τόσο στους Έλληνες όσο και στους Μουσουλμάνους μαθητές, χωρίς να αντιλαμβάνονται ότι τελικά αυτή η αντιμετώπιση είναι εκείνη που ενισχύει το πολιτισμικό χάσμα, τον εκπαιδευτικό αποκλεισμό, την ανισότητα.
- Συμφωνούν ότι η Ιστορία της ΣΤ Δημοτικού είναι ένα πρόβλημα αλλά από απόψεως διδακτικής και χειρισμού χωρίς να προβληματίζονται πάνω στις διαφορετικές ερμηνείες της. Το ίδιο ισχύει και για την 25η Μαρτίου.

«Την 25η Μαρτίου είναι πρόβλημα πως να το χειριστείς. Κι εμείς πρέπει να μιλήσουμε για Έλληνες και Τούρκους. Αυτά τότε σε κοιτάζουν σαστισμένα. Δεν ξέρουν τι να κάνουν και τα άλλα παιδιά τα κοιτάνε...»

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών εκτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος
«Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

- Το σχολείο και η τοπική κοινωνία αποδίδουν την κακή επίδοση των μουσουλμάνων μαθητών στην αδιαφορία και την απαξίωση που δείχνουν οι μουσουλμάνοι γονείς, αποδίδοντάς τη στην αρνητική στάση του μουσουλμανικού θρησκευόμενου απέναντι στη γνώση.
- Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι στα ερωτήματα σχετικά με το τι αιτούνται οι γονείς των μουσουλμάνων μαθητών από το σχολείο, οι εκπρόσωποι αυτών απαντούν ότι δεν έχουν καμία απαίτηση όσον αφορά τη διδασκαλία της δικής τους θρησκείας και γλώσσας.
- Αντίθετα θα επιθυμούσαν τα παιδιά τους να διδαχτούν τη δική τους θρησκεία εκτός σχολείου, πράγμα όμως που εκλαμβάνεται με καχυποψία από τους Έλληνες εκπαιδευτικούς και ερμηνεύεται με όρους της εξωτερικής πολιτικής της χώρας.

Έρευνα «Απογραφή των Μουσουλμάνων μαθητών ειτός Θράκης και Δωδεκανήσου, Ταυτότητες και Εκπαιδευτικές Πρακτικές» στο πλαίσιο του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»

Προβληματισμοί...

Αυτό που μας εντυπωσίασε στην έρευνα αυτή και μας προβλημάτισε είναι η απαξίωση και η περιθωριοποίηση του Μουσουλμανικού μαθητικού πληθυσμού, παρότι πρόκειται για έλληνες πολίτες. Προφανώς αυτό το γεγονός πηγάζει από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις του εκπαιδευτικού συστήματος αλλά και της κοινωνίας γενικότερα, που στο άκουσμα της λέξης «Μουσουλμάνος» έρχονται στις συλλογικές μνήμες των Ελλήνων ο εχθρός, ο ξένος, ο Τούρκος, ο μισητός «Άλλος». Η προβολή των συναισθημάτων της κοινωνίας και της σχολικής κοινότητας σε σχέση με την ευάλωτη αυτή κοινωνική ομάδα αντικατοπτρίζει και τις καθημερινές πρακτικές που βιώνει αυτός ο μαθητικός πληθυσμός στο σύνολο του.

Εν τέλει οι μαθητές αυτοί είναι οι «Άλλοι», οι ξένοι ή η αδυναμία μας να διαχειριστούμε αυτό το πολιτισμικό και θρησκευτικό χάσμα;

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: σιέψεις και προβληματισμοί

Επειδή η θρησκεία αποτελεί ιδιωτική και προσωπική υπόθεση, είναι πολύ σημαντικό να έχουν τη δυνατότητα οι εκπαιδευτικοί, με βάση επίσημες κατευθύνσεις, να γνωρίζουν τι ακριβώς να διδάξουν μέσα στην τάξη σχετικά με μια θρησκεία. Όστε και τα παιδιά να μπορέσουν να προσεγγίσουν με τρόπο «ανοιχτό» τη θρησκεία χωρίς φανατισμούς και προικαταλήψεις και οι εκπαιδευτικοί από την άλλη να μπορούν να διαχειριστούν με την κατάλληλη επιμόρφωση το θρησκευτικό κεφάλαιο στο σχολικό περιβάλλον. Στο Σύνταγμα και βέβαια στις αποφάσεις του ΣτΕ για τα θρησκευτικά γίνεται λόγος περί θρησκευτικής συνείδησης.

Γνωρίζουμε άραγε τι σημαίνει συνείδηση; Η συνείδηση δεν επιβάλλεται εκ των άνω, ούτε από το σχολείο ούτε από την οικογένεια, αλλά διαμορφώνεται διαλεκτικά μέσω αμφισβήτησης και συγκρούσεων με την κοινωνία, την οικογένεια, πολλές φορές ακόμη και με τον ίδιο μας τον εαυτό. Αυτό είναι η συνείδηση με κοινωνιολογικούς και φιλοσοφικούς όρους.

Εμείς εδώ τι λέμε; Ότι επιβάλλουμε και διαμορφώνουμε τη θρησκευτική συνείδηση των παιδιών μας, εκ των άνω.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: σιέψεις και προβληματισμοί

Η θρησκευτική συνείδηση, ενδέχεται να περιλαμβάνει και την άρνηση του θείου, την ανοιχτή κριτική και αμφισβήτηση. Θρησκευτική συνείδηση, δηλαδή, μπορεί να έχει και ο άθεος και να έχει διαμορφώσει με άλλα λόγια μία συνείδηση για το θρησκευτικό φαινόμενο. Και, βέβαια, πρόκειται για μία σχετικά μακριά διεργασία και διαδικασία και δεν γίνεται να κάνουμε λόγο για θρησκευτική συνείδηση σε παιδιά, αλλά για επιβολή ταυτότητας.

Συνοψίζοντας, **το σχολείο**, όπως και **το κράτος**, πρέπει να είναι **ουδέτερο** θρησκευτικά και αυτό δεν σημαίνει ότι το σχολείο θα διδάσκει την αθεΐα και τον κοσμικισμό, ούτε ότι η πίστη του καθενός δεν θα γίνεται σεβαστή.

«Τα Φυσικά τα μπερδεύω με τα Θρησκευτικά...»

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Γραικός, Ν., Καίσαρης, Λ., Καπλάνογλου, Μ., Τσιλιμένη, Τ. (2023). Ανθολόγιο Λογοτεχνικών Κειμένων Α' και Β' Δημοτικού, Το δελφίνι. ΙΤΥΕ «Διοφάντος»
- Δημητρούκας, Ι., & Ιωάννου, Θ. (2023). Μεσαιωνική και Νεότερη Ιστορία Β' Γυμνασίου. ΙΤΥΕ «Διοφάντος».
- Διαμαντοπούλου, Β.(2019). Η προσέγγιση και συμπερίληψη της ετερότητας στο αναθεωρημένο πιλοτικό πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου.(Διπλωματική εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων Ιδρυματικού Αποθετηρίου του ΕΚΠΑ <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/2882783/theFile>
- Ζαμπέτα, Ε. (2003). Σχολείο και θρησκεία. Αθήνα: Θεμέλιο
- Καλλιανιώτης, Α., Κολιόπουλος, Ι., Μηνάογλου, Χ., Μιχαηλίδης, Ι.(2023). Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου ΣΤ' Δημοτικού. ΙΤΥΕ «Διοφάντος»
- Λυτσιούση, Σ., & Τσιούμης, Κ. (2018). Η πρωινή προσευχή στο σχολείο. Ζητήματα Διδακτικής των Θρησκευτικών, 2, 312-323.
Ανακτήθηκε από <https://ejournals.lib.auth.gr/religions/teaching/article/view/6872/6771>
- Πανταζόγλου, Ε. (2020). Τάσεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής απέναντι στη θρησκευτική ετερότητα προσφύγων και μεταναστών. Η περίπτωση του Νομού Κορινθίας (Διπλωματική εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο)
- Στογιάννη, Ν., Σ.(2012). Θρησκευτική ελευθερία και επικρατούσα θρησκεία. Η ειδικότερη περίπτωση της παρουσίας θρησκευτικών συμβόλων, τύπων και κατηχήσεων στον δημόσιο βίο. (Διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).
- Συλλογικό έργο. (1976). Η Δίκη του Ναυπλίου, 16-28 Απριλίου 1914. Στενογραφημένα πρακτικά-Η δικαίωση της δημοτικής γλώσσας και της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Αθήνα: Διόνυσος
- Τσοντάκη, Μ. (2015). Όψεις της θρησκευτικής ετερότητας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: Μουσουλμάνοι μαθητές από οικογένειες μεταναστών.(Διπλωματική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης). <https://doi.org/10.26262/heal.auth.ir.271043>
- ΦΕΚ 120/Β/23-1-2018 - Κοινή Υπουργική Απόφαση Αριθμ. 10645/ΓΔ4/2018

Ευχαριστούμε πολύ